

Pohvala organizatorjem 16. Zveznega tekmovanja gradbenikov — TEGRA 84

Skupna zmaga ekipe Hrvaške, druga Slovenija in tretja Srbija

Slavnostni govornik na svečani akademiji ob pričetku 16. proizvodnega tekmovanja je bil dr. Marjan Rožič, predsednik SZDL

Gradis in ves Maribor sta 21. in 22. septembra gostila najboljše gradbene delavce iz vse Jugoslavije, ki so se pomerili v desetih proizvodnih disciplinah. Prvi dan srečanja je bila održana tudi tematska konferenca o zaposlovanju in izobraževanju v gradbeništvu. Zvečer je na svečani akademiji v kinodvorani Union govoril dr. Marjan Rožič, predsednik zvezne konference SZDL. Proizvodno tekmovanje je bilo na gradbišču računalniško vodenega distribucijskega centra TAM-a, tekmovanje v SLO in partizanskem mnogoboju pa v športnem parku Tabor.

cev Jugoslavije Stana Radovanović.

Stana Radovanović se je v zaključni besedi še enkrat zahvalila gostiteljem, vsem nastopajočim zaželela obilo uspeha pri vsakdanjem delu in naznanila, da bo 17. proizvodno tekmovanje gradbenikov prihodnje leto v Kragujevcu.

Več o dogajanih na TEGRI 84 lahko preberete na 8. in 9. strani Gradisovega vestnika.

C. Pavlin

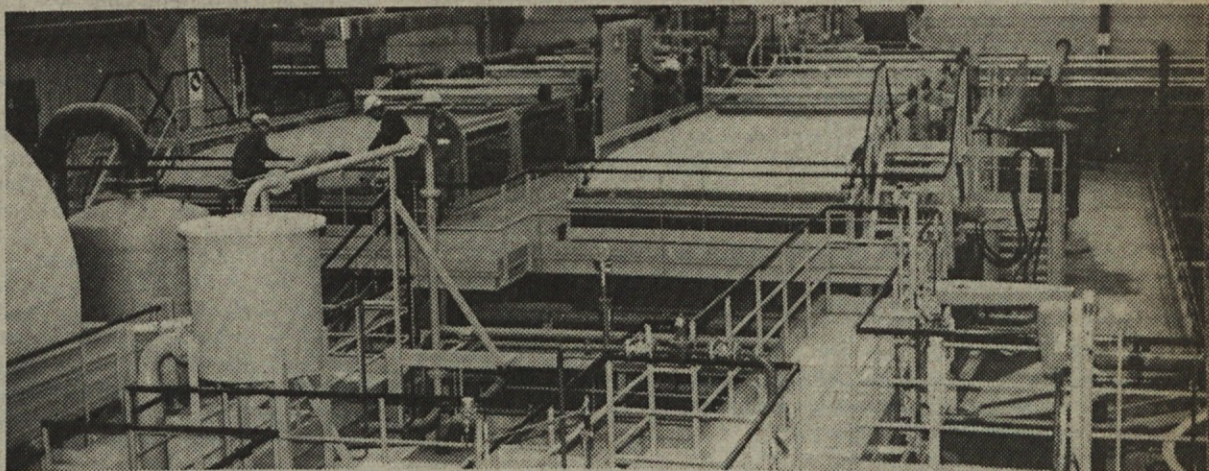
so bile podeljene popoldan v restavraciji Center. Podelila sta jih predsednik poslovnega odbora Gradisa Franc Kositer in predsednica zveznega odbora gradbenih delav-

Tudi letos smo bili v Mariboru priče, da so zvezna tekmovanja gradbenih delavcev velika manifestacija prijateljstva, bratstva in enotnosti, pripadnosti poklicu in panogi.

Ob vseh pohvalah in komplimentih, ki jih je Gradis, kot organizator proizvodnega tekmovanja dobival od večine udeležencev, teh pa je skupaj z gosti bilo čez 400, je bilo ugodno in prijetno biti Gradisovec na 16. proizvodnem tekmovanju gradbenikov — TEGRA 84.

Po triurnem tekmovanju so ocenjevalne komisije opravile svoje delo, ki je bilo vse drugo kot lahko, saj so o razlikah v točkah odločali milimetri. Čeprav je tekmovalna sobota bila deževna, to nastopajočim ni motilo, saj so vsa tekmovališča bila pod streho. Mokri so bili tekmovalci v partizanskem mnogoboju (tek, streljanje, metanje bombe) in tekmovalci v SLO, saj se je ta del tekmovanja odvijal na odprtem. Vendar dež kot da ni motil nikogar. Vsi so se borili po svojih najboljših močeh. Priznanja in diplome najboljšim

Začeli s pridobivanjem rumene pogače

Zadnji teden v septembru so v Todražu pri Gorenji vasi začeli s poskusnim zagonom obrata za predelavo uranove rude
Več o RUŽV na 3. strani

Jeklarna 2 za železarno Jesenice zaupana Gradisu

Gradisovi gradbeni stroji so 8. septembra zakopali v zemljo na Belškem polju pri Jesenicah. Tako se je začela gradnja prve faze nove jeklarne, ki bo postopoma zamenjala stare martinovke, ki so še iz preteklega stoletja. Nova elektro peč ima ekonomsko, tehnološko, tehnično, ekološko in družbeno perspektivo, je dejal predsednik poslovnega odbora železarne Boris Bergant.

Izbira domačih izvajalcev del in dobaviteljev opreme je bila dokaj težavna, saj se je na natečaj o sposobnosti za gradnjo jeklarne 2 prijavilo

veliko delovnih organizacij, med katerimi je posebna komisija priznala sposobnost 25 organizacijam. Prijavile so se delovne organizacije iz cele Jugoslavije, razen Črne Gore.

Po opravljenih razgovorih s ponudniki, ki so prišli v ožji izbor najugodnejših, je za izvajalce gradbenih del bil izbran Gradis. Osnovna pogodba med Gradisom in Železarno Jesenice je bila podpisana 30. julija letos.

Gradbena dela so opredeljena v treh pozicijah. Prva pozicija zajema površinski izkop, kanalizacijo in temelje

tehnološke opreme, druga pozicija zajema gradbene objekte (glavna proizvodna zgradba, pomožni prostori jeklarne 2, hala legur, razkladna postaja, različna skladišča in pomožni prostori, črpališča in strojnice, transformatorske postaje itd.), tretja pozicija pa cestno in železniško omrežje.

Nova jeklarna bo začela poskusno obratovati februarja 1987, čez leto dni pa bo začela redna proizvodnja kontinuirano vlitega elektrojekla. Dajala bo pol milijona ton specialnega jekla letno za kovinsko-predelovalno indu-

strijo. Celotna investicija je vredna 18 milijard dinarjev.

Jeklarna se financira z lastnimi sredstvi jeseniške železarne, s sovlaganjem, bančnimi krediti 30% in dogovori s tujimi dobavitelji opreme. Glavni dobavitelj opreme Mannesmann Demag Hüt- tenteknik iz ZR Nemčije je npr. udeležen s 65 milijoni mark. Anuitete bodo odplačevali z izvozom jekla in opreme v vrednosti 93 milijonov mark za dobo 8,5 let.

Gradbena dela na jeklarni 2 bo v večini opravil naš tozdr GE Jesenice.

C. P.

Komisija za podelitev Gradisovih nagrad je odločila

Med tozdi tudi letos najboljši LIO

Devet nagrad posameznikom

Komisija za podelitev Gradisovih nagrad in diplom je za letos končala svoje delo, ko je pripravila predlog dopolnitev nagrad in diplom, katerega je potrdil delavski svet delovne organizacije na seji 2. oktobra.

Gradisove nagrade in diplome se podeljujejo za izjemne dosežke, uspehe oziroma rezultate pri delu posameznih delavcev, skupin delavcev, tozdov ali delovnih skupnosti, če je njihovo delo odločilno vplivalo na izboljšanje poslovanja delovne organizacije, na njeno boljše organiziranost, na poglobljanje samoupravnih odnosov, na uspešno vključevanje delovne organizacije v integracijske procese v gradbeništvu, na dvig življenjskih in delovnih pogojev in na vse ostalo, kar je vplivalo na boljši ekonomski položaj in afirmacijo delovne organizacije.

Gradisove diplome najboljšim tozdom se podeljujejo po naslednjih kriterijih:

— uspešnost poslovanja merjenih po kazalnikih PERLA — produktivnost, ekonomičnost, rentabilnost in akumulativnost,

— rast in razvoj tozda upošteva se rast dohodka v preteklem letu in prvem polletju tekočega leta, upošteva se tudi odklon v primerjavi z grupacijo po kazalniku — dohodek na pogojno uro. Tako izračunana rast se primerja s predvidevanji po srednjeročnem planu in upoštevajo odstopanja),

— uspešnost v inventivni dejavnosti pri kateri se upošteva število racionalizacij, število prijaviteljev inovacij, samoupravna organiziranost inventivne dejavnosti v tozdu, samostojnost komisije v tozdu, priznanje za prijavitelje patente, pomembnost racionalizacije za tozda,

— uspešnost na področju varstva pri delu tako, da se primerja število ur izostankov zaradi nesreč pri delu ter ugotovitve inšpekcijskih organov s področja varstva pri delu,

— družbenopolitična dejavnost, prizadevanje na področju kulturnega in športnega delovanja, poglobljanje samoupravnih odnosov,

— uspešnost na področju izobraževanja — število kandidatov, ki so obiskovali razne izobraževalne in druge tečaje za izpopolnjevanje sposobnosti za delo,

— uspešnost na področju družbenega standarda — organizacija prehrane in nastanitve, zdravstvenega in socialnega varstva itd.

Letos Gradisove diplome prejmejo:

I. diploma TOZD Lesno industrijski obrat Škofja Loka

II. diploma TOZD GE Ljubljana-okolica

III. diploma TOZD GE Celje.

Tozdi LIO je zbral 1.261 točk, Ljubljana-okolica 1.248 točk in Celje 1.195 točk. Ostali tozdi so se razvrstili takole. Četrti je GE Koper, ki je zbral 1.119 točk, peti GE Ravne na Koroškem 1.097 točk, šesti Kovinski obrati Ljubljana 1.064 točk, sedmi GE Ljubljana 1.020 točk, osmi Železokrivnica 914 točk, deveti GE Jesenice 823 točk, deseti Biro za projektiranje Ljubljana 762 točk, enajsti GE Maribor 761 točk, dvanaesti Obrati gradbenih polizdelkov 751 točk, trinajsti Strojno prometni obrat 694 točk, štirinajsti Kovinski obrati Maribor 691 točk, petnajsti GE Nizke gradnje Maribor 662 točk, šestnajsti Delovna skupnost skupnih služb 601 točk, sedemnajsti GE Gradnje Ptuj 552 točk, osemnajsti Biro za projektiranje Maribor 536 točk, devetnajsti Interna banka 328 točk, dvajseti Uprava delavskih domov Ljubljana 246 točk in enaindvajseti Inženiring 238 točk.

Za Gradisove nagrade najzaslužnejšim delavcem letos ni poslalo svojih predlogov 11 tozdov, en tozda pa je svojo vlogo poslal prepozno (OGP). Prepozna je bila tudi naknadna kandidatura za dva nova kandidata iz DSSS.

Zato je bilo podeljeno samo devet nagrad, vsa zadnja leta pa dvanaest, kot dovoljuje pravilnik o nagradah in diplomah. Letošnji nagrajenci so:

1. GEZA ČIPIČ, gradbeni delovodja — TOZD GE Ljubljana-okolica
 2. JAKA KLANČAR, vodja Centra za izobraževanje — DSSS
 3. PETER KUNEJ, pravni svetovalec — TOZD Inženiring
 4. MAGDALENA OBLAK, kalkulanta — TOZD GE Ljubljana
 5. VEKOSLAV PEČNIK, GFS pomočnik direktorja — TOZD GE Lj-okolica
 6. VINKO PLASTIČ, VK tesar — TOZD GE Ljubljana-okolica
 7. HEDVIKA POŽENEL, vodja Indok centra — DSSS
 8. VILI ROJC, vodja nabave, TOZD GE Celje
 9. FRANČ VALANT, gradbeni delovodja, TOZD GE Jesenice
- Nagrade in diplome bodo podeljene na seji delavskega sveta delovne organizacije v novembru mesecu. Nagrajence bomo predstavili v naslednji številki Gradisovega vestnika.
- Dobitnikom nagrad čestitamo!
- Anita Kotnik

Za boljše sodelovanje med Jugoslavijo in Švedsko

Postavljen je temeljni kamen za servis Volvo BM

Tako sta Janez Šter (desno), generalni direktor Slovenijalesa in predstavnik Švedskega Volvoja BM, pokazala na temeljni kamen, ki sta ga malo pred tem lastnoročno zabetonirala

Slavnostno je bilo 4. oktobra v Črnučah pri Ljubljani, ko so se zbrali predstavniki Slovenijalesa in švedskega Volva, na novem gradbišču, kjer bo do junija prihodnjega leta postavljena proizvodna hala za servisiranje strojev te svetovno znane švedske firme.

V kratkih nagovorih sta generalni direktor Slovenijalesa Janez Šter in predstavnik Volva BM spregovorila o pomenu porajajoče se investicije. Investicija ni pomembna samo za oba partnerja, ki sodelujeta že 10 let, temveč za Slovenijo in Jugoslavijo.

Z izgradnjo servisa naj bi bile dane tudi večje možnosti za tesnejše sodelovanje naše industrije z Volvom, ki bi lahko izdelovala posamezne sestavne dele za njihove stroje. S tem bi bile odprte večje možno-

sti za uvoz gradbenih strojev znamke Volvo.

Takšna kooperacija je v večjih primerih pokazala pozitivne rezultate. Za vrednost izvoženih posameznih sestavnih delov za Volvo, bi lahko brez večjih težav uvozili njihove stroje.

Gradnjo servisa za Volvo BM je prevzela temeljna organizacija GE Ljubljana. Z deli ne odlašajo, saj hala mora biti nared do junija prihodnjega leta.

C. P.

Do poskusne predelave je investicija dokončana 86-odstotno

Srečno! Ta običajni rudarski pozdrav je bilo slišati tudi v Todražu

Rudnik urana Žirovski vrh

Stekla poskusna predelava odkopane rude

Doslej izvršenih 86-odstotkov del • Že letos okrog 30 ton rumene pogače

Točno po šestih letih od sprejema osnovnega investicijskega programa o izgradnji RUŽV na interesni skupnosti elektrogospodarstva Slovenije, je bila v Todražu pri Gorenji vasi tiskovna konferenca, na kateri so v prisotnosti številnih gostov svečano razglasili: Poskusno odkopavanje rude v zadnjem letu in pol ter stopnja dokončnosti objektov že omogočajo pričetek poskusnega zagona obrata za predelavo uranove rude!

Vodstvo rudnika je 28. septembra v Todražu najprej podalo poročilo o izgradnji Rudnika urana Žirovski vrh v ustanavljanju, nato pa zbrane povabilo na ogled objektov in naprav za pridobivanje uranovega koncentrata, ki bo kot domača surovina služil za izdelavo jedrskega goriva za potrebe NE Krško.

Potem, ko sta bila k planski vrednosti investicije zaradi pomanjkanja dinarskih sredstev v Elektrogospodarstvu Slovenije, restriktivnih ukrepov na področju uvoza opreme, razkoraka med planiranimi in dejanskimi stopnjami inflacije, devalvacije in drsenja tečaja dinarja ter tehnoloških dopolnitev dodana aneksa k investicijskemu programu, je ta investicija narasla na 6,8 milijarde dinarjev. Praktično v celoti se financira z združenimi energetskimi sredstvi Slovenije, do začetka poskusne predelave pa je investicija dokončana nekako 86-odstotno, vrednostno pa to pomeni porabljenih 5,4 milijarde dinarjev energetskih sredstev in za okrog 170 milijonov dinarjev komercialnih kreditov izvajalcev del ter dobaviteljev opreme. Na čista gradbena dela za zunanje objekte jame in predelave odpadke nekako 20 odstotkov vrednosti investicije, na objekte družbenega standarda in infrastrukturo pa okrog 6 odstotkov. Vsa gradbena dela opravlja naša delovna organizacija in to tozid GE Jesenice.

Ostali izvajalci del so: lastna ekipa RUŽV pri izgradnji jamskih objektov in raziskavah, Geološki zavod Ljubljana in Rudarsko gradbena dejavnost Trbovlje pri odpiranju jame, Rudnik živega srebra Idrija, IMP in Metalna pri montaži opreme, pri dobavi opreme pa še vrsta domačih in tujih dobaviteljev.

Omeniti velja tudi vse, ki so sodelovali pri načrtovanju tehnologije: pri raziskavah in odpiralno-pripravljalnih delih so sodelovali projektanti Rudisa, Rudarskega inštituta iz Ljubljane in Beograda, Geološkega zavoda Ljubljana in RUŽV, pri tehnologiji predelave pa so bili nosilci Flour Mining and Metals, San Mateo in Inštitut Jožef Stefan iz Ljubljane. Slednji (IJS) je z lastnim znanjem zagotovil postopek popolnega recikla tehnološke vode in suho deponiranje hidrometalurške jalovine, kar sta bistvena pogoja za uspešno varovanje okolja. V tem inštitutu so ob načrtovanju in preverjanju izbrane tehnologije opravili tudi številne laboratorijske in polindustrijske poskuse.

Kapaciteta jamskega obrata bo v fazi polne proizvodnje okrog 160 tisoč ton rude na leto. Da bi prišli do nje, bo treba vsako leto odkopati tudi približno toliko jalovine. Iz 160 tisoč ton rude bodo v obratu predelave izdelali 120 ton uranovega koncentrata letno, »rumena pogača« (kot se ta koncentrat imenuje) pa bo zunaj Jugoslavije predelana v nad 16 ton gorilnih elementov za zamenjavo iztrošenega goriva v NE Krško.

Glede na ceno »rumene pogače« oziroma koncentrata, strokovnjakom poznanega pod imenom U_3O_8 , bo po oceni znašal prihranek pri stroških za nadomestitev goriva v jedrski elektrarni okrog 5 milijonov ameriških dolarjev letno. Povejmo tudi to, da je glede na do danes opravljene raziskave rude dovolj za vsaj 22 let, po nekaterih ocenah pa za enako dolgo obdobje še za vsaj dve enako veliki jedrski elektrarni kot je v Krškem. Kakorkoli že — s proizvodnjo rumene pogače iz po-

skusnega obratovanja je RUŽV že letos uvrščen v količinsko in ovrednoteno elektroenergetsko bilanco SR Slovenije. S tem, da je poskusna predelava stekla, se ta načrt uresničuje. Potrdila so se tudi pričakovanja o vsebnosti U_3O_8 v rudi. Doslej so v poskusnem odkopu nakopali nad 60 tisoč ton rude in v kolikor tudi v predelavi ne bo zastojev, si lahko že letos obetamo nekako 20 do 30 ton rumene pogače.

V Rudniku urana Žirovski vrh, ki še nosi pristavek »v ustanavljanju«, je trenutno zaposlenih 370 delavcev, do polnega števila pa bo potrebno zaposliti še okrog 50 delavcev, predvsem rudarjev. Predvideno je, da se bo RUŽV v prihodnjem letu konstituiral kot delovna organizacija in se vključil v sozd Elektrogospodarstva Slovenije, kamor je vključena tudi nuklearka v Krškem.

NA KRATKO — PRIDOBIVANJE IN PREDELAVA RUDE, VARSTVO OKOLJA

Odkopavanje se vrši od roba k središču rudišča in od zgoraj navzdol. Rudišče je dolgo 2 kilometra in široko 150 metrov, razdeljeno pa je

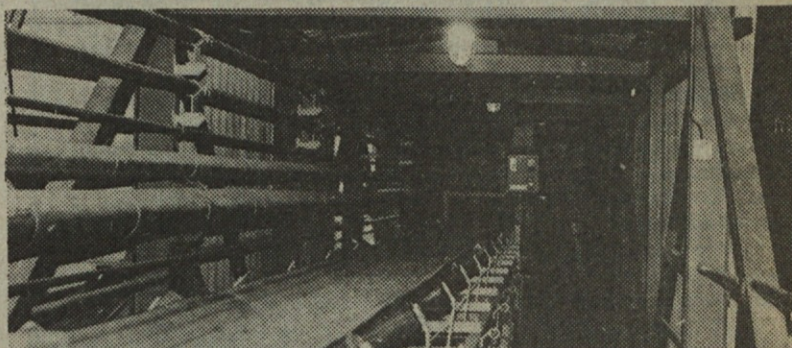
v 4 horizonte. Le-ti so med seboj povezani z rampami in jaški od spodnje kote na 430 do zgornje kote na višini 580 metrov.

Po raziskovalnem in eksploatacijskem vrtnanju gmote odstreljujejo, nato pa jalovino ali rudo z mehanizacijo in kamioni prepeljejo na jalovišče oziroma v drobilnico.

Za rudo je bil izbran takoimenovan kisli postopek predelave, kar pomeni, da rudo zmeljejo, v dveh stopnjah izlužijo, filtrirajo, ekstrahirajo, obarvajo in sušijo. Po pridobitvi rumene pogače ostanek — suho jalovino — prepeljejo na jalovišče, odpadno lužnico pa nevtralizirajo in jo ponovno uporabijo v tehnološkem procesu.

Meritve stanja in morebitnih vplivov RUŽV na okolje opravljajo že od leta 1975 in to na ožjem in širšem območju. Potreben obseg meritev določa strokovna komisija za jedrsko varnost SR Slovenije, vrši pa jih pooblaščen institucija Inštitut Jožef Stefan Ljubljana, Zavod za varstvo pri delu Ljubljana ter služba za varstvo pri delu RUŽV. Vse dosedanje meritve — ob izbrani tehnologiji in zaščitnih ukrepih — kažejo, da so dosežene vrednosti radioaktivnih polutantov daleč pod maksimalno dovoljenimi koncentracijami. Obsežne meritve se bodo nadaljevale skozi vso dobo eksploatacije.

G. B.

Uranova ruda na transportnem traku

Ugotovitveni sklepi, pooblastila, garancije...

Franc Zupančič imenovan za direktorja Inženiringa in sklepi o delih v domovini in tujini

Tretja redna seja delavskega sveta GIP Gradis je bila 2. oktobra. To je bila hkrati prva seja po poletnem premoru, to pa tudi pomeni, da se je nabralo kar precej zadev. Sprejetih je bilo 33 sklepov.

Delegati so najprej poslušali poročilo o uresničevanju sklepov, sprejetih na prejšnji seji. Ustno informacijo so vzeli na znanje, brez pripomb pa tudi verificirali predhodne sklepe.

● Imenovanje direktorja tozda Inženiring

Skladno z 69. členom statuta tozda Inženiring ter na predlog razpisne komisije in po predhodnem soglasju delavskega sveta tozda je bil po javnem glasovanju delegatov delavskega sveta delovne organizacije GIP Gradis za dobo štirih let imenovan za direktorja tozda Inženiring Franc Zupančič, diplomirani ekonomist.

● SAS in pravilniki v domovini

Kar se tiče samoupravnih sporazumov povejmo, da je bil sprejet

aneks k SAS o združevanju dela in sredstev v zvezi z izgradnjo Tovarne za prefabrikacijo betonskih elementov in železokrivnico v Zatonu pri Bijelem polju; SAS o združevanju sredstev za skupni laboratorij ter aneks k temu sporazumu; sprejet je bil tudi SAS o združevanju sredstev za poslovne prostore tozda Inženiring. Odgovornim osebam ter Interni banki so bila dana tudi ustrezna pooblastila za podpis oziroma sprovedbo po določenih sporazumov.

Ugotovitvenih sklepov o veljavnosti ni bilo moč sprejeti za SAS o združevanju sredstev in dela za nabavo gradbene mehanizacije in opreme v tozdu SPO (OGP proti),

enako pa tudi ne za SAS o zagotavljanju deviz za poravnavo obveznosti za objekte splošnega družbenega in skupnega gospodarskega pomena...

● Informacije in sklepi, ki se nanašajo na delo v tujini

Potem ko so se najprej seznanili z nekaterimi podatki in kazalci o osemmesečnem poslovanju v domovini, se je pozornost delegatov preusmerila še k informacijam in sklepom o poslovanju v tujini. Investicijska dela trenutno izvajamo v Iraku, v Kuvajtu in v ZRN.

Poročevalci so najprej opisali trenutne razmere v naštetih državah in stanje na projektih oziroma naših deloviščih, nato pa je sledila razprava in po njej še sklepanje o predlaganih sklepih.

Največ je bilo govora o dveletnem izmikanju SCT pri zahtevi za sklic problemske konference o projektu P 202-D. Razčistiti bo treba vrsto vprašanj in dokazati precej ponujenih podatkov, da bo moč razpravljati in potrditi tako letošnji polletni kot kumulativni poslovni rezultat.

Delegati so zadolžili člane PO, gospodarske komisije in projektne skupine IDT, da prek uradnih služb P-202-D razčistijo odprta vprašanja kot tudi, da se pripravi prognoza končnega rezultata: projekt je namreč v zaključni fazi. Popustili niso niti pri prvi zahtevi: s sklepom vztrajajo, da se skliče problemska konferenca.

V zvezi s tujino je bilo sprejetih še nekaj sklepov. Dva omogočata izdajo bančnih grupacij, eden imenuje delegata in namestnika v odbor udeležencev Družbenega dogovora, z enim pa omogočamo začetek postopka o spremembi in dopolnitvi SAS o združevanju dela in sredstev za IDT ter o opravljanju ZT v Gradisu ter dajemo v razpravo spremembe in dopolnitve SAS za tujino s priložo za ZRN.

● Ostale zadeve

Potrjena je bila tudi komisija za popis sredstev in virov v počitniških domovih Gradisa ter podana informacija o delu Komisije za podelitev Gradisovih nagrad in diplom. O predlogih komisije objavljamo v tej številki samostojen članek.

G. B.

Koristni razgovori v Mariboru

Za boljše sodelovanje z Ljubljansko banko

Pred dnevi so se v Mariboru mudili predstavniki Ljubljanske banke — Stanovanjsko komunalne banke Ljubljana. Med drugim so bili gostje mariborskih tozdov Gradisa.

V imenu Gradisa je delovno organizacijo predstavil Tone Zaletelj, član poslovnega odbora, ki je med drugim gostom dejal, da so delavci Gradisa postavili vseh 17 energetskih objektov kar jih imamo v Sloveniji ter veliko večino premostitvenih objektov. Predvsem jih je seznanil z uspehi mariborskih tozdov, ravenskim, ptujskim ter celjskim. Razgovoru so prisostvovali tudi vsi direktorji mariborskih tozdov ter predstavniki tozda GE Ljubljana-okolica.

Ljubljansko banko — Stanovanjsko komunalno banko Ljubljana je skupaj s svojimi sodelavci predstavil njen predsednik poslovnega odbora Slavko Korbar. V Ljubljansko banko — Stanovanjsko komunalno banko je vključenih preko 1.100 članic, ukvarjajo pa se predvsem z kreditiranjem stanovanjske izgradnje. Obseg teh dejavnosti je kar 80 odstotkov.

Gostje so si nato ogledali izgradnjo stanovanjskih objektov v Mariboru ter eno največjih gradbišč v severovzhodni Sloveniji, gradnjo hitre ceste skozi Maribor.

Besedilo in slika:
Franjo Štromajer

S posveta o Solarni arhitekturi 84

»O sonce moje...«

Gradisovci gradimo zase in za druge, profesionalno, a vendar pomanjkljivo, včasih tudi narobe. Vedenje o toplotnem dogajanju znotraj in zunaj hiše je preskromno. Gradimo »bioklimatsko« neustrezne hiše. Da, res je, pa čeprav so nekatere hiše arhitektonsko in bivanjsko odlično zamišljene.

O tem sem se prepričal na posvetu o »sončni arhitekturi«, ki je bil v Cankarjevem domu 13. in 14. septembra letos. Dva dni smo poslušali živahne raziskovalce o rabi najbolj vsakdanje dobrine, o soncu, ki enako greje bogate in revne. V naših »klasičnih« hišah porabimo za tri četrtine (75%) preveč energije!

Kriza pomanjkanja razpoložljivih goriv, plina, nafte in premoga, skupaj z redčenjem gozdov, se povečuje. A sončne energije v vseh njenih pojavnih oblikah, kot so voda, veter in neposredno obsevanje, ne maramo. Še več, tudi toplotne izolacije tako nespretno postavljamo, da sonce ne pride v hišo.

Veliko novih zamisli po svetu o aktivni in pasivni izrabi sončne energije, veliko natančno opravljenih meritev — tudi pri nas — o pridobljenih kilovatih sončne energije, nam daje upanje, da se rešimo mrzle prihodnosti, da nehamo biti energetsko in ekološko slabotna družba.

Če nam zmanjkuje elektrike, če so za premog čakalne vrste, je zaupanje v brezhibno delovanje tehnične civilizacije omajano, spozna-

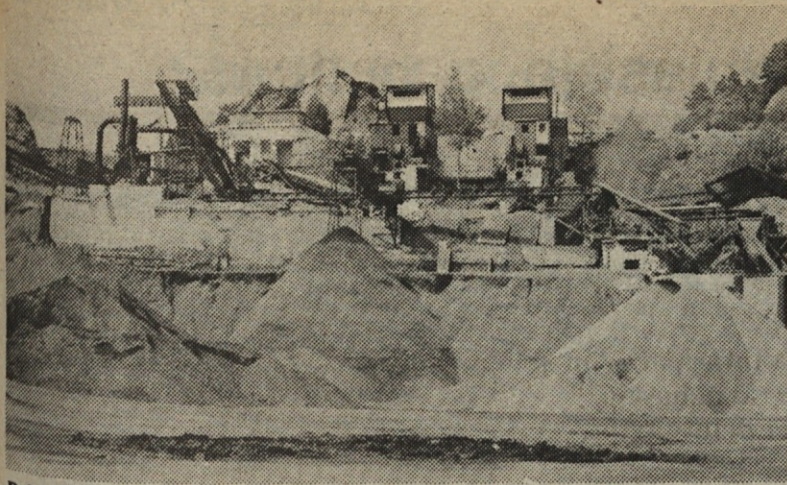
vamo ranljivost našega zgrajenega okolja.

Še danes podzavestno prisoten prestiž, imeti veliko hišo, se bo spremenil v prestiž, imeti bioklimatsko hišo. Se pravi, energetsko varčno zasnovano, z izkoriščanjem naravnega ogrevanja, geotermalne energije, z lastno biološko fermentacijo odpadkov, z zajetjem deževnice ter vetra. Seveda ne čez noč, vendar kmalu.

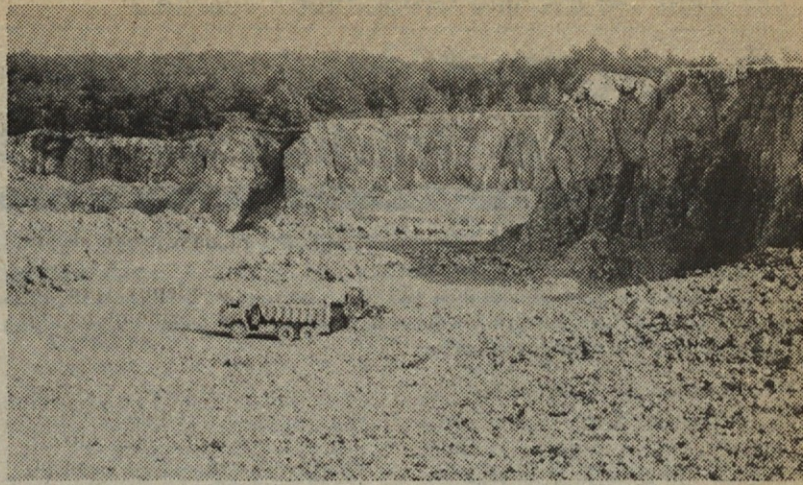
V ZDA so zgradili v zadnjih petih letih petstotisoč registriranih zgradb, ki izkoriščajo sonce. Južno od Pariza gradijo naselje pet tisoč sončnih hiš. Pri nas tako gradnjo kažemo v hotelih ob morju in v natečajnih projektih za sončna naselja v Beogradu, Novem Sadu, v Sarajevu in Osijeku.

V kratkem zapisu ni mogoče opisati cele verige možnosti, ki se nam že od včeraj ponujajo. Naj zaključim z aktivizmom, sprejetim na posvetu. Vrnimo se k soncu, »ne zaradi sebe, ampak zaradi družbe in zaradi odgovornosti, ki jo imamo do prihodnjih rodov.«

Simon Fišer

Primarni del proizvodnje bo treba v nekaj letih posodobiti

V 25 letih je bilo v pesek in ostale frakcije predelano 3,5 milijona kubikov kamna

15. oktobra pred 25 leti je začel obratovati kamnolom Gradis — Črni kal

Gradisov kamnolom je tretji v Sloveniji

Zalog za več kot 125 let

V našem kamnolomu Črni kal bo 15. oktobra slavnostno. Zbrali se bodo delavci, ki so pred 25. leti začeli kot prvi Gradisovci delati v njem. Kamnolom se je v tem času tako razvijal, da je po velikosti tretji v Sloveniji. Vendar vse ni šlo tako gladko. Bilo je treba vložiti ogromno truda, da se je doseglo tisto kar sedaj imamo. Vendar tudi pri tem ne gre brez težav.

Prvih začetkov v kamnolomu se spominja Jakob Medved, ki je bil tam prvi delovodja. Kljub temu, da je že dve leti upokojen smo ga obiskali na domu v Dekanih. Zmotili smo ga pri zidanju prizidka k svoji hiši. Hitro je pustil delo in se v mislih povrnil v leto 1959. Dejal je: »V Gradis sem iz rodnega Medimurja prišel 1946. leta. Najprej sem delal v Mariboru, leta 1953 pa sem bil premeščen v Koper, kjer sem ostal do danes.

Spominjam se, da sem 1. junija 1959. leta kot delovodja prišel s skupino delavcev na lokacijo našega sedanjega kamnoloma. Naša naloga je bila, pripraviti kamnolom tako, da bo oktobra v njem lahko stekla proizvodnja. Na tem mestu je že pred tem obstajal manjši kamnolom, vendar so se vsa dela opravljala ročno.

Ko smo mi prišli gor je vse bilo polno kač in grmovja. Najprej smo posekali grmovje in pregnali kače. Večino dela smo opravili ročno. Nismo imeli niti vode, ki smo jo morali na gradbišče nositi. Po štirih mesecih dela je kamnolom bil pripravljen, da je 15. oktobra lahko začel s proizvodnjo.

To so bili prvi začetki. Kamne so vozili s samokolnicami, pozneje pa na vagončkih, katere so po tračnicah porivali ročno. Ker ni bilo drobilcev, se je ves kamen tolkel na roke. To je bilo zelo težko delo, vendar je v primerjavi z drugim bilo tudi bolj plačano.

Prvi nakladač, kot tudi prvi primarni drobilček sta v kamnolom prišla leta 1965. Delo je od takrat bilo veliko lažje. Prvo globinsko mi-

niranje, ki ga je izvedel Geološki zavod iz Ljubljane pa je bilo opravljeno 1968. leta. To so tudi leta, ko je začela naraščati proizvodnja v kamnolomu.

Proizvodnja je do leta 1975 znašala okrog 100.000 kubikov kamna in peska. Potem pa se je iz leta v leto večala, tako da je rekordno število dosegla 1979. leta, to je 312.000 kubikov. Tako velika proizvodnja pa seveda sovpada s časi konjunktore v gradbeništvu in družbi nasploh.

Že naslednje leto se je proizvodnja zmanjšala za 100.000 kubikov. Poglavitni razlog za to je v začetku obratovanja četrtega kamnoloma na Obali. Takrat je SGP Stavbenik Koper odprl svoj kamnolom v Griži, ki je le 10 kilometrov oddaljena od našega kamnoloma. Ker to sovpada tudi z začetkom restrikcij v gradbeništvu, je za vse štiri kamnolome bilo dela premalo. Vsi so začeli delati z zmanjšanimi kapacitetami, vsi pa so začeli čutiti tudi velike težave v poslovanju, ki se letos kažejo v izgubah vseh štirih kamnolomov. Šele sedaj se je pokazalo kako preuranjena in neprehtana je bila odločitev o postavitvi četrtega kamnoloma.

Najbolj kritično je bilo leto 1982 ko je bilo proizvedeno le 127.000 kubikov peska in kamna. Nič bolje ne kaže letos. V prvih devetih mesecih je bilo proizvedeno 115.000 kubikov. Rekordna mesečna proizvodnja pa je bila 1979. leta, ko so naredili 45.500 kubikov vseh frakcij. Takrat se je delalo v treh izmenah.

O težavah v kamnolomu Črni kal je svoje mnenje dodal tudi njegov vodja Mladen Grgurić: »V kamno-

lomu sem peto leto in danes lahko ugotovim, da smo za srednjeročno obdobje 1980—85 planirali letno proizvodnjo v višini 300.000 kubikov, da pa ves čas dosegamo le okrog 40 odstotkov. To nam seveda ne zagotavlja ekonomskega poslovanja, kaj šele normalnega tehnološkega razvoja kamnoloma, saj na primernem delu proizvodnje ni bilo nič storjenega že od leta 1967. Poslovanje brez izgub bi nam zagotavljala proizvodnja 185.000 kubikov kamna, peska in vseh ostalih frakcij.

Dovolj zgovoren je tudi podatek, da smo v letih 1978—80 v kamnolomu zaposlovali tudi do 34 delavcev, vse domačine, da pa se je s padcem proizvodnje njihovo število znižalo na 22. Tak padec se pozna tudi pri naših kooperantih, Geološkem zavodu in SPO.

Do tega je največ pripeljalo, poleg restrikcij v gradbeništvu, odprtje stavbenikovega kamnoloma, ki je bilo popolnoma ekonomsko neupravičeno, kar sedaj čutijo na svoji koži vsi štirje kamnolomi. Lahko ugotovimo, da so na osnovi potreb po tovrstnem gradbenem materialu na področju naše regije

štirje kamnolomi preveč. Rešitev za vse vidim edino v zaprtju enega ali celo dveh kamnolomov.

Izhod za letošnje leto v kamnolomu vidijo v večjem naročilu frakcij za avtocesto Naklo—Ljubljana. Trenutno imajo naročenih 30.000 kubikov, ki jih v Ljubljano pošiljajo po železnici.

Kljub težavam v kamnolomu upajo, da se bodo nerešene stvari uredile in da bo proizvodnja slejkoprej normalno stekla. Toliko bolj, ker so potrjene raziskave pokazale, da je v kamnolomu zalog za najmanj 125 let pri letni eksploataciji 300.000 kubikov. Zato so tudi razvojni načrti že pripravljeni: do kamnoloma naj bi pripeljali industrijski tir, saj je železnica oddaljena le 2 kilometra, posodobili bi primarni del proizvodnje in do kamnoloma potegnili vodovod, saj se sedaj oskrbujejo z vodo iz cisterne.

Perspektive za kamnolom so, vendar ali bo širša družbana skupnost pripravljena prispevati svoj delež za realizacijo le-teh in ukrepati v smislu racionalnejšega in ekonomičnega poslovanja.

C. P.

Prvi delavci v Gradisovem kamnolomu Črni kal. Posnetek je iz leta 1959

Ob izidu 5-6 številke Gradbenega vestnika

Že druga dvojna številka o Gradisu

Pred kratkim je izšla dvojna številka Gradbenega vestnika, ki na naslovnici nosi številki 5 — 6. Tako kot številka pred njo (3 — 4) je tudi ta posvečena Gradisu. V obeh številkah je veliko zanimivega in predvsem strokovnega branja o dejavnosti Gradisa doma in v tujini. Pa poglejmo kaj je vsebina prispevkov v Gradbenem vestniku.

V prvi dvojni številki, ki je izšla junija je Franc Kositer opisal nastanek in razvoj Gradisa v 39. letih. Nanizani so podatki o gibanju številke zaposlenih in celotnega prihodka in dohodka. Našteti so tudi najpomembnejši objekti, ki jih je Gradis zgradil od leta 1945 do danes, ki predstavljajo velike gradisove reference.

O samoupravni organiziranosti Gradisa piše Milka Marc-Kloboves.

V prispevku »25 let gradisove stanovanjske gradnje (1958—1983)« piše Simon Fišer o najbolj značilnih obdobjih gradnje stanovanj v Sloveniji, kjer je svoj ton dajal tudi Gradis. Za leta 1958—62 je značilna montažna gradnja po sistemu PBM (panel — blok — montaža). Po tem sistemu je bilo v Ljubljani zgrajenih 17 blokov z 680 stanovanji. Polmontažno obdobje je značilno za leta 1962—65, potem se je prešlo na tehnologijo litete betona.

O problematiki gradnje elektrarn v Sloveniji v obdobju 1945—1982 pišeta Andrej Jež in Jernej Ravnikar. V prispevku je podan časovni pregled gradnje elektrarn v Sloveniji, katere je vse zgradil Gradis. Zanimivo je, da smo leta 1949 imeli v gradnji pet elektrarn (Moste, Mariborski otok, Vuzenica, Savica in Šoštanj) in pripravljali gradnjo HE Medvode. V letih 1961—62 in 1972—73—74 pa nismo gradili niti ene elektrarne.

Poleg časovnega pregleda je gradnja elektrarn obdelana po porabi glavnih gradbenih materialov. V elektrarne je bilo vgrajenega 1,67 milijona kubikov betona, 80,675 ton armature in opravljeno 20 milijonov kubikov izkopov. Vse to za 2.111 MW elektrike.

Boris Pečenko je obdelal projekte na področju Bližnjega vzhoda, Severne Afrike, Sovjetske Zveze in Zahodne Evrope. V prispevku je podan pregled aktivnosti pri pridobivanju del na tujih tržiščih s poudarkom na tehnološki obdelavi projektov kot temelja za izdelavo komercialnih ponudb. Navedene so nekatere specifičnosti ponudb za posamezne dežele.

O gradnji premostitvenih objektov v Qurni, s poudarkom na projektiranju je za Gradbeni vestnik napisal prispevek Peter Koren. Opisanih je vseh šest mostov, ki sodijo v projekt Qurna ter mostova v Fathihi in Huwairu, ki v sam projekt ne sodita, se pa navezujeta na modernizacijo

cestne povezave med Bagdadom in Basro. Prispevek je bogato ilustriran s projektnimi načrti mostov.

Prispevek »20 let uspehov Gradisa v ZR Nemčiji« je napisal Andrej Lapajne. Delovna enota v Frankfurtu je bila ustanovljena v okviru poslovnega združenja INGRA septembra 1964. leta. Navedena je večina objektov, ki jih je Gradis zgradil v ZR Nemčiji, bolj podrobno pa je opisana gradnja upravnega poslopja Deutsche bank v Düsseldorfu.

O delno prednapetem betonu je pisal Vukašin Ačanski, o računalniškem vodenju naročanja, izdelave in obračuna armature za armiranobetonske konstrukcije pa Stanka Brajdič. Laboratorijsko dejavnost v Gradisu je predstavil Dušan Ježovnik.

Številka 5—6 Gradbenega vestnika je ravno tako posvečena Gradisu. Uvodni članek o načrtovanju dosedanjega razvoja Gradisa je napisal Stane Uhan.

V tej številki je tudi nadaljevanje članka Simona Fišera o stanovanjski gradnji. Opisano je obdobje litete betona, ki je prevladoval v letih 1966—1973. Tehnologija tunelske gradnje je bila prevladujoča v obdobju 1973—80. Zaradi hitre in enostavne gradnje se je tunelska gradnja obdržala do danes, s tem da smo od leta 1981 začeli graditi tudi fleksibilna stanovanja po sistemu POP (prosto oblikovanje prostora).

O gradisovem deležu pri pomorskih gradnjah piše Alfred Peteln. Članek podaja pregled razvoja gradnje luških obal s konstrukcijskimi rešitvami, novimi sistemi temeljenja in rastjo gradisove opremljenosti in sposobnosti za takšna dela.

Miro Smolinsky je opisal cestovni del projekta Qurna. Opisal je traso, avtoceste v dolžini 9.100 metrov ter priključne rampe v skupni dolžini 7.400 metrov. Podrobneje je predstavljena tehnologija temeljenja nasipov na mehkih tleh.

Gradnjo gradisovih montažnih hiš GMH je predstavil Mirko Kajzelj. Montažna hiša je industrijski izdelek, ki ima prednost v cenejši in hitrejši realizaciji. Gradis se je vključil v tržišče montažnih hiš 1977. leta, zadnjih nekaj let pa skuša razširiti okvir montažnih hiš na področje kolektivnega stanovanja.

Proizvodnjo gradbenih strojev in opreme v Gradisu je predstavil Franc Marinčič. Članek ponazarja

99. Graški velesejem — paša samo za oči

Velik del letošnjega 99. Graškega velesejma je bil posvečen gradbeništvu. Svetovno znane firme so prikazale svoje najnovejše dosežke na področju gradbene mehanizacije, zato je škoda, da si jo je zaradi dobro znanega nesmisla — depozita — lahko ogledalo le malo naših gradbenikov. Dež, ki je večji del sejma neusmiljeno padal ni oviral razstavljalce, da so praktično prikazali delovanje svojih strojev.

Škoda je, da bomo le malo teh strojev videli na naših gradbiščih, kajti naši proizvajalci podobnih ne izdelujejo, z uvozom pa vemo kako je. Tudi Jugoslovani imamo na Graškem velesejmu svoj paviljon, na katerem pa razen turizma in male obrti, nismo prikazali nič drugega.

Besedilo in slike:
F. Štromajer

Stroji niso in so prodani

V zadnji številki našega glasila smo objavili novico, da smo vse stroje, ki so bili razstavljeni na mednarodnem sejmu v Brnu že prodali. To novico so nam posredovali tik pred zaključkom redakcije komercialni zastopniki direktno iz razstavnih prostorov. V naslednjih dneh sejma se je marsikaj spremenilo, saj izvozna-uvorna bilanca med ČSSR in Jugoslavijo ni najboljša. Kljub vsem željam naših kupcev, da prevzamejo naše proizvode, je bilo malo možnosti, da bomo finiše, betonarna, stroj za reciklažo, brizgalka za bitumenske emulzije, krivilec armaturnih mrež in rezalec armaturnih mrež pustili v ČSSR.

Akcijo za prodajo strojev je bilo potrebno začeti znova. K sreči so bili ravno v tem času na sejmu prisotni tudi naši vodstveni in vodilni delavci s podpredsednikom DO za industrijske obrate Stefanom Mesaričem, dipl. ing., na čelu, tako, da so s skupnimi močmi le uspeli, da so vsi proizvodi ostali v ČSSR in bodo tudi prodani.

Res je, da je bilo za ta prodor na vzhodno tržišče veliko truda, vendar pa je veliko odvisno tudi od zunanjetrgovinske menjave med ČSSR in Jugoslavijo, koliko in kaj bomo v bodoče lahko še izvozili.

Matija Krnc

razvoj industrije in obratov gradbene mehanizacije pri nas. V članku so nanizane razvojne aktivnosti Gradisa, osvajanje nove proizvodnje in plasiranje izdelkov na tržišču. Seveda, da sta najbolj izpostavljena oba Kovinska obrata.

Andrej Peteln je pripravil članek o izkoriščanju sončne toplote. Grafično prikazuje prispevek sonca k pokrivanju toplotnih izgub stavb v času kurilne sezone za različne sisteme lupine stavbe. Dokazuje, da brez večjih dodatnih stroškov lahko dosežemo mnogo krajšo kurilno sezono in s tem nižje stroške za energijo.

»Projektiranje in izvedba premostitvenih objektov po sistemu Gra-

dis« je osnovna tema članka Vukašina Ačanskega. Podrobneje je razčlenil industrijski način gradnje, klasično gradnjo, prosto konzolno gradnjo in segmentno gradnjo. Članek je zelo bogato opremljen s slikami in shemami mostov, ki jih je Gradis gradil v Sloveniji.

O informacijskem podsistemu materialnega poslovanja v Gradisu je članek napisal Marko Nemeč Pečjak. Poleg opisa računalniške aplikacije, ki se standardno uporablja v Gradisu za področje materialnega poslovanja, sta opisana specifična podsistema za upravljanje zaloga rezervnih delov in podsistemu za kovinsko dejavnost.

C. P.

Sindikati podpira ukrepe za uresničevanje poslovne politike

Povečati moramo naš delež na trgu — Kaj je s projektom 202-D? — Zajamčeni OD ruši razmerja in pelje v uravnilovko

Tretja seja Konference OOZS Gradisa je bila 27. septembra na OGP in kot je povedal predsednik konference Janez Vodopivec verjetno ne bo zadnja seja, ki bi je imeli v tozdu. Občasno naj bi seje bile tudi v tozduh ne pa samo na DSSS. Osrednji točki dnevnega reda so bili osebni dohodki in ukrepi za uresničevanje poslovne politike.

Uvodne besede za razpravo o ukrepih za izvajanje poslovne politike je podal Franc Kositer, predsednik poslovnega odbora Gradisa. Dejal je, da je gradisova usmeritev za daljše obdobje v povečanju deleža na trgu in povečanju finančne moči. Prvo bomo lažje dosegli, kar kaže naša dobra angažiranost tudi že za prihodnje leto, pri drugem pa je problem v tem, da nimamo možnosti vplivanja na večino materialnih stroškov, povečanje obrestnih mer, razbremenjevanje združenega dela itd.

Govoril je tudi o predimenzioniranosti našega gradbeništva, saj je v Jugoslaviji 200.000 gradbenih delavcev suficitnih, v Sloveniji pa 15.000 in o integracijskih procesih,

ki so sami sebi namen. Suficit je pri režijskih delavcih, ne pri proizvodnih, saj je v gradbeništvu okrog 40 odstotkov režije, kar je več kot v drugih panogah.

Delegati iz ozdov so v razpravi podprli predloge za uresničevanje poslovne politike, oziroma gospodarskega načrta za letošnje leto.

Da so osebni dohodki v Gradisu problematični pove že podatek, da le-ti zaostajajo za povprečnimi osebnimi dohodki gospodarstva, in kar je še bolj zaskrbljujoče, tudi za osebnimi dohodki gradbeništva. Povprečni OD je za prvih osem mesecev v Gradisu znašal 21.522 dinarjev, realno pa so nižji za 6 odstotkov.

Podatki tudi kažejo, da je gradbenikov sedaj ravno toliko kot jih je bilo leta 1980, samo da je takrat znašala udeležba gradbeništva v družbenem proizvodu 12 do 13 odstotkov, v prvih šestih mesecih pa znaša 7,4 odstotka. To pomeni, da je gradbenikov za tak družbeni proizvod občutno preveč. Ta problem gradbeništvo samo ne bo moglo rešiti, ampak bo potrebna pomoč širše družbene skupnosti, predvsem pri prerezporejanju gradbenih delavcev v druge poklice.

Po razpravi v kateri je sodelovala večina delegatov je bilo oblikovano enotno stališče, da osebni dohodek ne sme biti samo socialna kategorija, temveč se v osebnem dohodku mora odražati vrednost opravljenega dela.

O problematiki poslovanja projekta 202-D v Iraku je spregovoril naš predstavnik v koordinaciji DPO udeleženk na tem projektu Slavko

Šarič. Dejal je, da se je na zahtevo Gradisa koordinacija DPO za P 202-d sestala v začetku septembra v Gradisu in so se je udeležili tudi nekateri vodstveni delavci in delavci odgovorni za poslovanje na projektu. Takrat je bilo povedano, da projekt za prvih šest mesecev letošnjega leta izkazuje izgubo v višini 15 milijonov dolarjev.

Zato je bilo dogovorjeno, da SCT, kot nosilec celotnega posla in tisti preko katerega gredo vsi obračuni, pripravi do 25. septembra poročilo o finančnem poslovanju projekta 202-D, na kar bi se 10. oktobra sestala koordinacija DPO in se do poročila opredelila.

Problemska konferenca DPO Konstruktorja, Primorja, Gradisa in SCT naj bi potem bila v drugi polovici oktobra. Delegati so takšno stališče pozdravili in bili kritični do nosilca posla, ker je več kot poldrugo leto ostal gluha na vse zahteve DPO. C. P.

Gradisovih 40 let

Aktivnosti se nadaljujejo

V okviru priprav za praznovanje 40-letnice naše delovne organizacije, se je sestala tudi komisija, ki ima na skrbi organizacijo same proslave in njenega programa. Ker je tudi tu prevladovalo stabilizacijsko načelo, je bilo dogovorjeno, da se proslavo organizira na podoben način kot za 35-letnico, udeležba na njej pa po delegatskem načelu. Sama proslava naj bi bila 5. oktobra prihodnjega leta v Linhartovi dvorani v kulturnem domu Ivan Cankar v Ljubljani.

Predlagani scenarij proslave je podoben kot za predhodno proslavo, kjer je bil vključen tudi film. Ker je za druge aktivnosti še dovolj časa, je bilo največ govora o filmu in drugih propagandnih akcijah. V kratkem se bo pripravil scenarij filma, tako da bi nekaj kadrov lahko posneli še v letošnjem letu. V filmu naj bi bile prikazane predvsem dejavnosti naše delovne organizacije, ki so imele in bodo tudi v prihodnje imele večji poudarek, to je: energetika, industrijski objekti, stanovanjska gradnja, pomorska gradnja, premostitveni objekti in seveda tujina. Vsekakor pa je pomembna zahteva, da naj film traja le 20 minut in ne toliko kot dosedanj. Samo naštevovanje objektov skozi sliko naj bi tokrat popestrili z živo pripovedjo o gradnji nekoč in danes.

Tudi propagandne akcije naj stečejo mnogo prej kot pretekla leta. V te akcije je potrebno vključiti predvsem televizijo in sicer:

— znak v uri mesec dni pred proslavo,

— kratke propagandne filme o naših glavnih dejavnostih v primernih večernih urah,

— preko oddaj iz raziskovalnega področja vključiti železokrivsko dejavnost na računalniku in prednapete železobetonske konstrukcije.

Vse to so torej načrti, ki jih bo potrebno še finančno ovrednotiti, sprejeti programe oz. scenarije in takoj nato pričeti z delom.

Ker sta obe komisiji že pripravili okvirne programe akcij, bomo o njih poročali brž ko bodo potrjeni, tako da bo zasledovanje posameznih akcij tekoče spremljano tudi preko našega glasila.

Seveda pa pozivamo vsa tajništva oz. tiste, ki v tozduh naročajo tiskanje dopisnega papirja, kuvert, vizitk itd., da smo že začeli z oblikovanjem teh materialov in smo za nekaj tozdov že dali v tisk osnovne dopisne papirje, seveda z jubilejnim obeležjem. Matija Krnc

Na sliki: Gradisov projektant Peter Koren v pogovoru s kolegi pred panojem

6. zborovanje gradbenih konstruktorjev Slovenije

V času od 26. do 28. septembra je bilo v Festivalni dvorani na Bledu 6. zborovanje gradbenih konstruktorjev Slovenije.

Zdaj že tradicionalnega vsakoletnega zborovanja se je udeležilo tudi več Gradisovcev, saj je to priložnost za sprotno seznanitev z vsemi pomembnejšimi dosežki gradbenih konstruktorjev iz Slovenije, hkrati pa tudi o nekaterih dejavnostih konstruktorjev v svetu. Letos so — razen domačih avtorjev — kot gostje sodelovali še tov. Damjanič iz zagrebškega Građevinskega instituta, iz tujine pa univerzitetni profe-

sorji iz Avstrije in sicer z Graške univerze.

O srečanju smo si že zagotovili obširnejše poročilo, ki ga bomo objavili v prihodnji številki. Vse tiste, ki se srečanja niso mogli udeležiti, bi opozorili na posebej za to priložnost izdano publikacijo, v kateri so objavljeni letošnji referati. Pripisali bomo tudi oceno udeležencev, da je bilo letošnje srečanje zelo kakovostno in da imajo, razen novosti, svojo težo tudi ob koncu izoblikovani zaključki o problematiki raziskovalnega dela.

G. B.

Na otvoritvi je nekaj domačih pesmi zapel kvartet Ingrad, ki je sodeloval že na vseh dosedanjih srečanjih

Lepo število gostov in nastopajočih je bilo zbranih na otvoritvi 6. kulturnega srečanja v likovnem salonu Rotovž

Srečko Golob, predsednik org. odbora 6. kulturnega srečanja, je podelil priznanje za likovna dela tudi Vladimirju Valantu

Priznanje za fotografska dela je prejel Andrija Pajtak

6. kulturno srečanje gradbenih delavcev Slovenije

Med nastopajočimi posebno

Maribor in njegove tri delovne organizacije — Stavbar, Konstruktor in Hidromontaža — so bili gostitelji slovenskih gradbenih delavcev, ki se ljubiteljsko ukvarjajo s kulturo. Od 17. do 21. septembra se je zvrstilo več prireditev: otvoritev z literarnim večerom in razstavo likovnih in fotografskih del, okrogla miza o kulturi v gradbeništvu ter nastop pevskih zborov, godb, plesnih skupin in folklore. Kulturniki so 21. septembra pripravili tudi slavnostno akademijo ob pričetku 16. proizvodnega tekmovanja gradbenih delavcev Jugoslavije.

Ljubitelji kulturne ustvarjalnosti med gradbeniki so še enkrat dokazali, da je gradbeništvo dejavnost, v

kateri delavci s svojo osebnostjo, znanjem in hotenjem odločilno doprinašajo spreminjanju oziroma

Tatjana Savinšek, GE Jesenice

Ilijaz NESIMOVIĆ Povratna nema

*Poslije kratkog veselja i sreće
dole rastanak i patnja*

*nak i patnja,
kao posle kratkih sunčanih dana
kad se proliju kiše.*

*Duša pati
u mislima je ona
prati me i moli
sačuvaj tajnu,
sačuvaj ljubav
srce te voli;
Povratka nema, ipak
za oproštaj moli.*

Tatjana SAVINŠEK Slutnje

*Slutim zardel obraz
in smeh zadušen.
Nič ni besed —
to je že samoumevno,
pa vendar
vem —
Za vpijočega
v puščavi,
ki se pogreza
v živi pesek
svoje
svobodne volje.*

Vitimir ĐURIČIĆ Pustinja

*Znoj je moja rosa
i moja kiša, što se slijeva
niž crno ispućalo lice.
Znoj je moja blistava kap života
za sve žedne pustinjske ptice.*

Ilijaz Nesimović, KO Ljubljana

*Žedni je pjesak ispod paklenog sunca
sve kanale i rijeke davno ispio,
ni kapi družje nisam vidio
dok znoj s čela nije procurio.*

*Sada su jedini izvori ovde
smrežane bore mog umornog čela
iz kojih svakog dana curi i
u pijesak pada znoj prljava i vrelo*

*Ovo je mjesto, gdje vruć vjetar
prašinu nosi, da je sunce suši,
tu su mi prašinom zaslepljene oči
zatvoren nos i zapušene uši.*

*Osjećam, polako kopnim,
propadam,
nestajem sve tiše i tiše.
Iz daljine dopire tutnjava groma
i munju vidim, kako oblake para
to sigurno negdje padaju kiše.*

*I klokotanje čujem družje,
neko na rijeci vodu pije,
oh kad bi ja taj srećnik bio
korito bih presušio.*

*I opet grom, munja i prolom
oblaka
bujica nosi pred sobom sve
oh koliko kapi života,
a moja duša zbog njih mre.*

*Polako dolazim k sebi
na pijesku ležim pod paklenim
suncem,
podignem ruku, opipam čelo —
ni kapi znoja.
Htjedoh, da se dignem, a kosti
mi skripe
i iz njih je izašla posljednja kap
moja.*

so imeli Gradisovci mesto

oblikovanju človekovega okolja. Letošnje šesto srečanje je ponovno povečalo navdušenje za kulturnim ustvarjanjem, čeprav jih je zaradi materialnih pogojev vse težje organizirati.

Otvoritev 6. kulturnega srečanja, ki je bila v likovnem salonu Rotovž se je poleg nastopajočih pesnikov in slikovnikov udeležilo tudi lepo šte-

vilo družbenopolitičnih delavcev iz Maribora in Ljubljane, predstavniki zveze kulturnih organizacij, pisateljev in drugih gostov.

V imenu Maribora, mesta gostitelja, je vse navzoče pozdravil **Alfred Voh**, podpredsednik Izvršnega sveta skupščine mesta Maribor. Pozdravil je napore gradbenikov, da že šestič zapovrstjo organizirajo kulturna

srečanja, kakršnih v drugih republikah in pokrajinah ni. Pohvalil je tudi kakovostno raven razstavljenih del in vsem zaželel dobro počutje v Mariboru.

Tople in obetavne besede je vsem nastopajočim namenil pisatelj **Janez Švajncar**. Dejal je: »Prispela literarna dela kažejo, da gradbeni delavec, po napornem in težkem delu potrebuje kulturo. In kaj je tisto, kar najbolj pritegne gradbene delavce, ki jim zazvenijo verzi? V ospredju so motivi o ljubezni, ki spremlja človeka od pradedavnine preko danes v jutri. Avtorji s svojimi deli dokazujejo, da jim življenje ni samo prazno bivanje v prostoru in času, marveč ga živijo polno ter ne prikrivajo svoje intimnosti, čutenj in čustvovanj. Potemtakem so privrženci vsega, kar je naravno in ne marajo izumetničenosti. Prav zaradi tega so njihovi prispevki v vezani in nevezani besedi iskreno izpovedni, brez olepšavanja in uporabe spretno sestavljenih kompozicij — sebe in soljudi prikažejo stvarno v vsakdanjosti, kakor se jim kaže in jo doživijo.

Ljubezen jim pomeni najvišjo točko samopotrjevanja in bega iz samote, ki jih spremlja celo tedaj, ko se na delovnem mestu potrjujejo in si med sodelavci ustvarjajo možnosti tovariškega razumevanja in sožitja. Zadovoljstva ne prikrivajo, kakor ne tudi hrepenenja po dragi, ki jo želijo poiskati, četudi bodo morali do nje prehoditi trnovo pot. Ali ni ta pripravljenost na žrtvovanje že simbol sreča?

Seveda vsem avtorjem sreča ni enako naklonjena in njihova zaljubljenost ostane enostranska z grenkim priokusom po pelinu, kadar jim ni vrnjeno, kar ponujajo. V tem primeru so verzi elegično ubrani in ne nakažejo izhoda iz bolečega stanja, ki ga avtor doživlja. Spet drugi ohrani optimizem in v pesmi o Ljubljani, ki mu je postala nezvesta, premišlja o svojem morebitnem deležu krivde in ob njem ne izgubi upanja po obnovitvi prejšnjega. Ljubzensko razpoložensko ubranost avtorji ponazarjajo s prvim cvetjem, s lastovkami, z mavrico, z vetrom, s pticami in z dogajanjem v naravi.

Gradbeniki radi pišejo tudi o svo-

jem delu in življenju v tujini, o domovino, o navezanosti na svoj poklic, napisali pa so tudi prigodne in razpoloženske pesmi, socialne črtice, humoreske in skeče iz vsakdanjega življenja.

Gradisove literate in likovnike, ki so na 6. srečanjih nastopili bomo najbolje predstavili kar z njihovimi deli.

V salonu Rotovž je nastopilo 37 pesnikov iz 13 delovnih organizacij, likovna in fotografska dela ter nekaj skulptur in plastik pa je razstavilo 45 kulturnih ustvarjalcev iz 21 gradbenih delovnih organizacij. Vštevši tudi sodelujoče na reviji pevskih zborov, godb in folklornih skupin, se je 6. kulturnega srečanja v Mariboru udeležilo nekaj manj kot 400 nastopajočih.

V sredo, 19. septembra je bila okrogla miza o kulturi v gradbeništvu, katere so se udeležili kulturni animatorji v OZD gradbeništvu in družbenopolitični delavci. Poleg predstavnikov iz večine večjih gradbenih delovnih organizacij, so na okrogli mizi nastopili tudi Štefan Praznik, sekretar republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije, Magda Erbežnik predsednica zveze kulturnih organizacij Maribor, Dore Hvalica član RS ZSS, Katjuša Borsan, predsednica komisije za kulturo pri republiškem odboru gradbenih delavcev Slovenije in drugi.

Gradis je zastopal Milenko Nikić predsednik komisije za kulturo pri konferenci sindikata Gradisa. Njegovo diskusijo so vsi navzoči toplo pozdravili, sklepi, ki jih je predlagal pa so vsebovani v zaključkih iz okrogle mize.

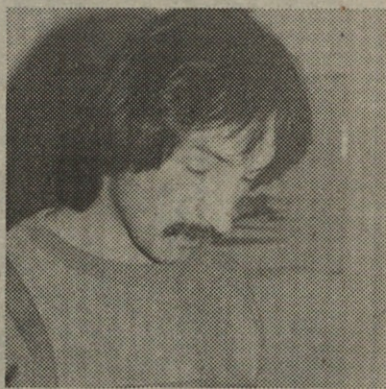
6. kulturno srečanje se je zaključilo tako, da so najboljši pevski zbori in folklorne skupine ter godba na pihala iz Anhovega nastopili na slavnostni akademiji ob pričetku 16. proizvodnega tekmovanja gradbenih delavcev Jugoslavije.

Letošnje kulturno srečanje gradbenih delavcev Slovenije je še enkrat pokazalo, da je treba zanimanje za kulturo negovati tako v gradbeništvu, kot tudi v vsem združenem delu in ga dograjevati v slehernem okolju.

Besedilo in slike:
Cveto Pavlin

Vitomir Đuričić, KO Ljubljana

Viktor Marinović, GE Maribor

Jurij JAMNIK

Senca

Ljubezen, ki jo zate čutim,
je kot senca,
ki jo poleg slutim.
Če se je hočem oprijeti,
se kot senca
mi ne dà ujeti.
In če obrnem hrbet ji,
spet kot senca
vdano mi sledi.

Milenko NIKIĆ
Ostani budna

Zametnuta u mladim srcima
u zdravim tijelima
Rodena na granama
ljudškama u nosilima
Sloboda.

Slušala muziku mitraljeza
i uspavanke granata
umivala se krvlju rodoljuba
obasjana proljetnim suncem;

Nošena u rukama udarnika
opjevana u pjesmi rada
Sloboda.

A danas te žele opjevati neki
uz svoje note i druge rime,
nositi u grabljivim rukama
umivati otrovnom krvlju i
ljudjati uz lažne uspavanke
da se ne budiš —
Sloboda.

Da pregaze zdrava tijela
i sjeme mladog života
koje te hrani i čuva
Sloboda.

Viktor MARINOVIĆ

Ja mogu

Ja mogu mogu da te volim,
da ti pišem pjesme,
da te noćima sanjam,
da maštam o tebi,
da ti darivam cvijeće,
da te želim ...
ja mogu ...

Ali ti nikad nećeš moći,
da me poželiš,
da me sanjaš,
da maštaš o meni,
da pročitaš moje pjesme,
da primiš moje cvijeće na dar.
Ti nikad nećeš moći da me voliš.
Tebe nema,
nema te,
ti si već odavno mrtva.
Po tebi raste trava zelena.
Ti već dugo spavaš vječnim snom.
Tebe nema u životu,
ima te jedino u meni,
u meni živiš.
Zato ja mogu,
da te volim,
da te sanjam,
da ti pjesme pišem,
da ti darivam cvijeće,
da maštam o tebi,
da te želim ... želim,
da te želim ... želim,
ali tebe nema, nema.
Nema te, a ja mogu ...

V skeču, o tem, kako je mojster prišel uglaševati klavir, sta nastopila Jelka Škrlić in Milenko Nikić

Iz dela in življenja učencev v Domu Oton Župančič

Analiza šolskega leta 1983-84

100-odstotni uspeh — V celoti uresničen vzgojni program — Domska skupnost in OO ZSMS dejavni

Tako kot vsako leto, smo tudi letos ob koncu šolskega leta opravili analizo učinkovitosti dela in poslovanja v domu za učence, ki jo nato posredujemo Zavodu za šolstvo in Izobraževalni skupnosti SR Slovenije ter ostalim institucijam, katerim smo odgovorni za vzgojo in izobraževanje naših učencev.

Analiza je pokazala, da smo kljub nekaterim težavam, program vzgojnega dela realizirali v celoti oziroma smo šolsko leto 1983/84 zaključili zelo uspešno. Pri tem sta imeli veliko vlogo obe organizaciji v domu — tako domska skupnost kot OO ZSMS.

Domska skupnost je prek komisij obravnavala predvsem notranjo problematiko in je skupaj z vzgojiteljicami reševala razna vprašanja v zvezi s prehrano, higieno, gospodarjenjem, medsebojnimi odnosi, učenjem in podobno.

Skratka, učenci so aktivno sodelovali pri kreiranju dela in življenja v domu.

Ugotavljamo, da so vsi izmed 24 učencev tretjega letnika, ki so obiskovali pouk uspešno končali šolanje in so zdaj že po Gradisovih tozidih pripravniki. To je zadnji del programa v usmerjenem izobraževanju ali drugače povedano, učni uspeh v domu je bil 100 %, kar je za učence in vzgojno osebje velik uspeh, obenem pa spodbuda za nadaljnje delo.

Osnovna organizacija ZSMS je skrbela za družbenopolitično delovanje in za smotrno in aktivno preživljanje prostega časa učencev.

V nadaljevanju, bomo nekako v skrajšani obliki prikazali vsebine in aktivnosti, s katerimi je bilo učenecem popestrjeno življenje in delo v šolskem letu 1983/84:

● V začetku septembra smo sodelovali pri jubilejni proslavi krajevnega praznika KS Milan Majcen, ki je bila posvečena 40-letnici organiziranega odhoda mladincev iz Učiteljskega doma — sedanjega doma Otona Župančiča — v partizane.

Poleg nastopajočih učencev, so učenci nudili tehnično pomoč pri organizaciji in so delali kot redarji.

● Ravno tako so učenci sodelovali pri komemorativni svečanosti ob spomeniku »Ilegalec« pred domom Otona Župančiča. Ob tej priliki so učenci položili pred spomenik šopek rož.

● Učenci, člani dramskega krožka, so pripravili in izvedli bogat kulturno-zabavni program ob 29. novembru in Novem letu. Program so si ogledali tudi zunanji gostje.

● Prešernov dan smo proslavili z recitacijami Prešernovih pesmi v srbohrvatskem jeziku.

Za Dan žena so učenci kupili lična darila in obdarili tehnično osebje doma.

● Z recitacijami smo sodelovali še na proslavi OF in praznika dela v KS M. Majcen. Za omenjena praz-

nika smo organizirali proslave oziroma prireditve tudi v našem domu.

● Z učenci smo se udeležili tudi spominske slovesnosti ob obletnici smrti tovariša Tita, ob spomeniku pred Muzejem revolucije v Tivoliju.

● Na Dan zmage smo se udeležili spominske svečanosti, ki je bila pri spomeniku VOS v Šiški.

● Deset učencev se je udeležilo tradicionalnega srečanja nekdanjih političnih zapornikov, izgnancev in internirancev na Ljubelju, ki ga vsako leto organizira KS M. Majcen. Ob tej priliki so si učenci ogledali še nekaj krajev na Gorenjskem, ki so vezani na NOB.

● Pomagali in sodelovali smo tudi na komemorativni svečanosti pred spominsko ploščo partizanskega pisatelja Boga Flandra-Klausovega Jožeta.

● Dva učenca sta se udeležila zaključne prireditve ob Dnevu mladosti v Beogradu, prek OK ZSMS Ljubljana-Šiška.

● Pred tem pa so štirje učenci nosili zastave oziroma cvetje ob spremljanju Štafete mladosti, ko je leta potovala skozi Ljubljano. Udeležili smo se tudi tradicionalnega pohoda Po poteh partizanske Ljubljane.

● S svojimi prispevki (fotografijami in članki) so sodelovali tudi na Domjadi, ki je bila v Postojni.

● Vsi učenci so sodelovali v akciji Čista in zelena Ljubljana. Ob tej priložnosti so bili pohvaljeni s strani KS M. Majcen.

● Udeležili smo se tudi vaje Golovec 83, kjer so učenci pomagali pri postavljanju zasilnih bivališč in pri reševanju »ponesrečencev«.

● Gradisove mladinske delovne akcije »Zagreb 83« so se iz doma udeležili trije učenci. Brigadirji so prejeli udarniški znački in pohvalo.

● Učenci so večkrat nudili pomoč starejšim krajanom pri raznih opravilih.

● Šest učencev se je udeležilo strokovne ekskurzije v ČSSR. To je bilo v okviru že tradicionalne izmenjave učencev Gradisa in Bytostava iz Ostrave.

● Poleg tega smo za učence organizirali več ogledov spominskih obeležij NOB v Ljubljani in okolici.

● »Samoupravni dan«, ki smo ga organizirali v domu, so učenci vzeli z vso resnostjo. Bili so »vzgojno in tehnično osebje« in poskrbeli za nemoteno delo in življenje v domu.

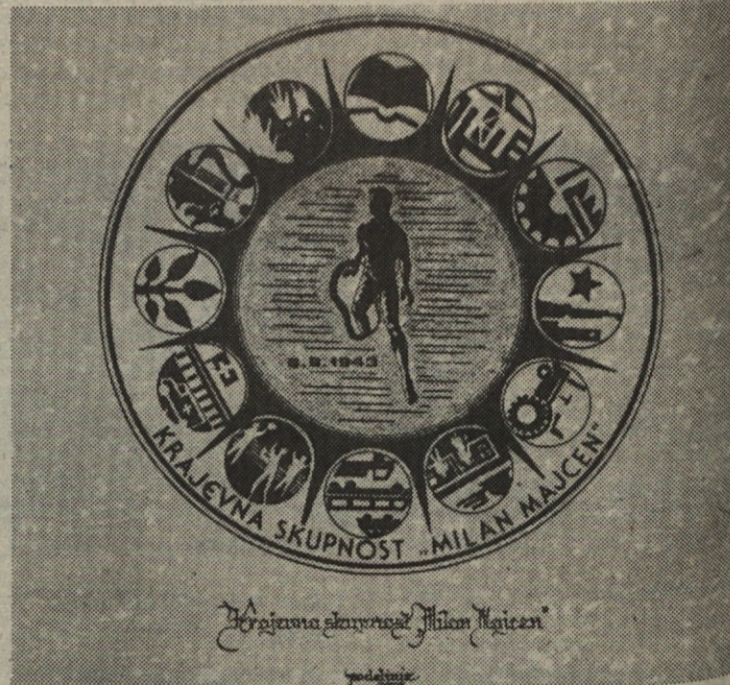
● Ob zaključku šolskega leta smo najbolj zaslužnim podelili nagrade. Štirim učencem smo podarili

knjige, petim pa priznanja in značko »Ilegalec«, ki je posnetek spomenika pred domom.

● Na tem mestu bi se radi zahvalili za vso pomoč na področju kul-

turnega animatorstva našemu neustrudnemu delavcu tovarišu Milenku Nikiču, ki ga v Gradisu mnogi že dobro poznate.

Andrija Pajtak

Ob prazniku KS Milan Majcen

Priznanje domu Oton Župančič

Vsestransko sodelovanje Gradisovega doma Oton Župančič s KS Milan Majcen in ZB Kosmač-Klemenc na kulturnem, organizacijskem in družbenopolitičnem področju je že tradicionalno vrsto let.

S KS Milan Majcen sodelujemo pri delovnih akcijah, individualni pomoči ostarelim občanom, pri proslavah in žalnih komemoracijah, kjer organiziramo ozvočenje in osvetlitev, okrasimo mesto proslave s cvetjem, zastavami, venci in podobno ter sodelujemo z nastopajočimi in skrbimo za nemoten potek.

Krajani krajevne skupnosti Milan Majcen v Ljubljani so med NOB odigrali pomembno vlogo, zlasti Učiteljski dom v Žibertovi ulici, sedanjí Dom Oton Župančič.

Na območju krajevne skupnosti so delovale organizacije OF, v zdaj Gradisovem domu pa je delovala ena najbolj borbenih skojevskih skupin.

Leta 1942 je tekla kri v Žibertovi ulici, ko je sovražnik odkril ilegalno tiskarno Tehnika. V tiskarni je zajel tudi prvo pesniško zbirko Karla Destovnika-Kajuha. Zato ni naključje, da krajani te krajevne skupnosti vsako leto pred Domom Oton Župančič počastijo spomin na padle in obletnico organiziranega odbora tedanjih mladincev iz tega doma v partizane.

Na letošnji slovesnosti so družbenopolitični delavci spregovorili o revolucionarnih vrednotah v povojnem razvoju, nato pa so najzaslužnejšim krajanom izročili krajevna priznanja; med prejemniki priznanj je bil tudi Gradisa oz. naš dom. Priznanje je sprejel Andrija Pajtak, upravnik v domu Oton Župančič, dva učenca pa sta prejela osebne pohvale za sodelovanje na kulturnem področju.

Učenci osnovne šole Zvonka Runka, doma Oton Župančič in pihalna godba Ljubljanske milice so praznovanje krajevnega praznika sklenili s kulturnim programom.

Vladimir Valant

Kako ukrepamo v jedrsko-biološko-kemijski vojni?

V Ljubljani tudi letos poteka akcija NNNP in sicer na temo JBK (jedrsko-biološko-kemijske) zaščite. V letu 1984 je bila uvedena nova oblika usposabljanja delovnih ljudi in občanov in sicer so bile organizirane štabne vaje in preizkus znanja iz radiološko-kemično-biološke zaščite, ter zaklanjanje prebivalstva v primeru kemičnega napada po krajevnih skupnostih s soodelovanjem delovnih organizacij v krajevnih skupnostih.

Jedrsko-biološko-kemična zaščita temelji na koncepciji in strategiji splošne ljudske obrambe, kot tudi na verjetnosti uporabe bojnih JBK sredstev na našem ozemlju v morebitni vojni in na možnih posledicah uporabe sredstev za množično uničenje.

V morebitni agresiji na našo domovino ali ob spopadu vesilil bi lahko bili tudi mi cilj napadov z jedrskim, kemičnim ali biološkim orožjem. Zaradi posebnosti v učinkovanju JKB orožja bi čutili nekatere posledice tudi, če bi kdo s takim orožjem napadel naše sosedo.

Za uspešno zaščito in obrambo je nujno poznati:

- vrste orožja, načine uporabe, delovanje in škodljive vplive na človeka in okolje,
- možnosti za zmanjševanje delovanja orožja,
- načine pravočasnega odkrivanja napada,
- možnosti za kolektivno in osebno zaščito,
- učinkovite postopke prve pomoči, samopomoči in medsebojne pomoči

● Jedrsko orožje

Jedrsko orožje nima le ogromne rušilne moči. Zanj je značilno predvsem radioaktivno sevanje in toplotni in svetlobni učinek. Jedrsko orožje uporabljajo na več načinov: v letalskih bombah, jedrskih konicah raket, granatah itd., njihovo moč pa merimo v kilotonah in megatonah. Radioaktivni delci kontaminirajo predmete in ozračje predvsem na kraju eksplozije, vendar pa tudi daleč od središča eksplozije v obliki radioaktivnih padavin.

Ob eksploziji jedrske bombe se pojavi značilen svetlobni blisk, jakost svetlobe je tudi nekajkrat močnejša od sončne, kar povzroča stalno ali začasno slepoto.

Kako ravnamo ob nenadni jedrski eksploziji?

V primeru nenadne jedrske eksplozije takoj zamižimo, se obrnemo stran od eksplozije, ter se vlečemo na tla, hkrati pa kar se da hitro pokrijemo vse odkrite dele telesa. Če je v bližini (dva do tri metre) kakšen zaklon, zid, jašek, luknja itd. kamor se lahko skrijemo, to seveda izkoristimo. **Vse to pa moramo ukreniti nemudoma in brez odlašanja!** Vedeti moramo, da s tem, ko se uležemo, zmanjšamo površino, na katero bo delovala eksplozija. Če smo v stanovanju, se takoj uležemo pod mizo, okno itd. in se pokrijemo, da zaščitimo odkrite dele telesa. V nobenem primeru pa ne smemo bežati

na prosto! Če imamo zaščitno masko si jo hitro nadenemo in se prekrijemo s kakšnim pregrinjalom.

V primeru, da ob eksploziji pride do požara in nas zajame v stanovanju je potrebno presoditi ali ga lahko sami pogasimo v nasprotnem primeru je potrebno stanovanje takoj zapustiti.

Zgodi se lahko, da nas zasujejo ruševine. V takih primerih moramo ostati prisebni, če se sami ne moremo rešiti iz ruševin je potrebno dati reševalcem signale (udarci s kladivom ali kamnom po ceveh, zidu itd.)

Prah in dim, ki nas zajameta ob eksploziji sta kontaminirana. Zaradi tega je potrebno takoj, ko je prva nevarnost mimo pritiči z odstranjevanjem radioaktivnega prahu (z zaščitno masko na obrazu) in sicer tako, da oblačila dobro skrtačimo.

Vedeti moramo, da se lahko radioaktivnost dneve, tedne ali mesece zadržuje v mejah, ko je nevarna človekovemu zdravju. Zaradi tega je potrebno dosledno upoštevati navodila ekip civilne zaščite.

● Kemično orožje

To so kemične snovi, ki zastrupljajo — kontaminirajo ozračje, predmete ter objekte, živa bitja in rastlinje, vodo, hrano itd.

Cilji napada so lahko:

- oborožene enote
- civilno prebivalstvo
- zemljišče, živali in rastline

Vrste bojnih strupov:

- bojni strupi za onesposabljanje
- smrtni bojni strupi
- strupi za uničevanje rastlin

Strupi so lahko kratkotrajni ali dolgotrajni. Značilnost kemičnega orožja je v tem, da delujejo naenkrat na velikem območju in ogrožajo tako ljudi, živali, rastline in objekte.

Kako delujejo bojni strupi:

1. Strupi za onesposabljanje:
— solzinci in kihavci pridejo v telo skozi sluznice oči in dihal (solzenje in kihanje traja nekaj ur)
— psihokemični strupi pridejo v telo skozi dihala, prebavila in kožo. Delovati začnejo čez 30 do 60 minut (razdraženost ali potrnost, iluzije, privide, zmedenost, strah itd.) Učinek strupov traja od nekaj ur do nekaj dni.

2. Živčni bojni strupi pridejo v telo skozi dihala, sluznice, kožo ali s kontaminirano vodo in hrano. Povzročijo ohromitev posameznih organov in mišičevja, kar pripelje do zadušitve in drugih sprememb v telesu.

3. Mehurjevci pridejo v telo skozi kožo, sluznice, ter s kontaminirano hrano in vodo. Znaki se pojavijo na koži čez 2—24 ur, ob vdihovanju ali zaužitju pa že v prvi uri. Značilni znaki na koži so: rdečina, otekline in mehurji, oči so vnete in pečejo, suho pekoče žrelo, suh kašelj, slabost, bruhanje, bolečine v trebuhu.

Kaj ukreniti ob nenadnem kemičnem napadu?

Kemični napad traja praviloma kratek čas, vendar pa strup hitro vdira v telo in ga zastruplja.

Za uspešno zavarovanje so odločilni naslednji ukrepi:

— pravočasna in zelo hitra zaščita z zaščitno masko in drugimi osebni zaščitnimi sredstvi, zaklanjanje v zakloniščih ali zaprtih prostorih

— hitro odstranjevanje in nevtraliziranje strupa, ki je na sluznici, koži in obleki. Nemudoma odstranimo kapljice strupa z odkritih delov kože in ta mesta dekontaminiramo.

● Biološko orožje

Nalezljive bolezni so bile od nekdanj spremljevalke vojne. Najpomembnejše nalezljive bolezni v vojni so:

- črvesne nalezljive bolezni: nalezljive driske, griža, trebušni tifus, kolera itd.,
- kapljične infekcije: pljučnica, angina, mumps, davica itd.,
- bolezni, ki jih prenašajo insekti: pegavica, malarija, mrzlica itd.,
- bolezni, ki jih prenašajo živali: steklina, slinavka, kuga itd.,
- kožne in spolne bolezni: garje, vnetje kože, sifilis, kapavica itd.

Bolj verjetno je, da bi zaradi ne-normalnih in težkih razmer v norebitni vojni izbruhnile našete bolezni, kot, da bi nas sovražnik neposredno napadel s posebej pripravljenim biološkim orožjem.

V biološki vojni pa je bolj verjetno pričakovati uporabo agensov za uničevanje živali in rastlin, še posebej za rastlinske kulture. To obliko biološkega napada je moč pričakovati celo pred začetkom vojne (specialna vojna).

Iz navedenega lahko sklepamo, da je biološka problematika v vojni odvisna od zdravstvenega in higienskega stanja prebivalstva že v miru. Zaradi epidemij že v miru, lahko pričakujemo še veliko hujše v vojni.

Kaj ukreniti pri biološkem napadu?

Znaki biološkega napada so: nenadoma ovenelo listje dreves in kmetijskih kultur, poginule živali, ptice, njihovo nenavadno vedenje, porumenela trava in madeži nenavadnih barv, odvržena embalaža v kateri so bili raznašalci bolezni in podobno.

V takih primerih se takoj zaščitimo z zaščitno masko, z gumiranimi škornji in gumiranimi rokavicami.

Osnovni ukrepi zaščite proti biološkemu orožju so:

- uporaba zdrave pitne vode (prekuhanje),
- higijensko ravnanje z živili in hrano, ter higiena prehrabnih objektov,
- higijensko odstranjevanje odpadnih snovi,
- osebna higiena,
- higiena stanovanj, še posebej v razmerah začasnih zasilnih nastanitvev,
- higiena zaklonišč,
- dezinfekcija, dezinfekcija, deratizacija in dekontaminacija,
- cepljenje,
- posebni ukrepi po navodilih štabov CZ in zdravstvene službe ob napadu z biološkimi agensi.

Če sami z jedrskim, kemičnim ali biološkim napadom nismo poškodovani ali so naše poškodbe take, da si lahko pomagamo sami, takoj pomagamo drugim, ki potrebujejo našo pomoč.

Stane Kovačec

Najhitreje si je potrebno najti priložnostno zaklonišče

Utrinki s poti delavcev Mariborskega biroja in Nizkih gradenj

Preko Ljubljane, Mavčič do Solkana in Kopra

Bil je petek. Izza Pohorskih hribov je le počasi vstajal dan, ko smo se odpravili na pot. Mariborski Birojevci so namreč sklenili, da si po celoletnem pridnem in discipliniranem delu, ogledajo trenutno najzanimivejše objekte, ki so jih gradili in jih še gradijo Gradisovci po Sloveniji. Za vzorec so povabili tudi nekaj nizkograjanov s seboj. Tozda domujeta pod isto streho in dobri odnosi so tu običajen pojav.

Po lepih obetih dneva obronkov Pohorja smo z nadaljevanjem poti prešli v meglo. Bolj smo se približevali Ljubljani, manj privlačen je zgedal novorojeni dan. A postanek in ogled gradisovega laboratorija v Ljubljani, sta bila vredna pozornosti.

V centralnem laboratoriju so nas lepo sprejeli in nam precej skrbno pokazali in razložili vse, kar znajo in zmorejo narediti. Če bodo gradisovi tozdi znali izkoristiti to, kar že imamo in kolektiv v svojih prizadevanjih podprli, bo to za vse precejšnja pridobitev.

Po ogledu laboratorija smo se odpeljali dalje. Pokriti vkop Šentvid v Ljubljani je bila naslednja postaja. Kar mogočen objekt. Pridnosti in prizadevnosti obeh Gradisovih tozdov, ki tukaj delata, GE Ljubljana

in GE Nizke gradnje Maribor, najbrž ne bi mogli zanikati.

No, megla se je medtem že zdavnaj razpršila in sonce je prijetno grelo. Mimogrede smo si v tako lepem vremenu od daleč ogledali še most čez Savo, ki ga gradijo SCT. »Objekt je montažen, nosilci so zbetonirani na deponiji in tukaj zmontirani z mogočno dvigalko.« nas je opozoril naš spremljevalec od nadzora.

Mi pa smo nadaljevali pot proti hidroelektrarni Mavčiče. Tukaj so nas Nizke gradnje najprej gostile z dobro malico. Okrepljeni smo tako lažje prisluhnili besedam vodje gradbišča Ive Kerštinca, ki nas je seznanil s potekom, načinom in težavami gradnje. Z 8.300 kubikov ygrajenega betona v avgustu, bi temu kolektivu najbrž težko oporekali prizadevnosti.

Srečanje upokoencev SPO

Leto je bilo hitro naokrog in spet smo se srečali upokoenci SPO. Takšna srečanja so tradicionalna in za upokoence pomenijo veliko. Vidimo se po enem letu, saj živimo po celi naši domovini in se srečanja že vnaprej veselimo.

Letošnje srečanje je bilo popestrjeno s tem, da sta se ga udeležili tudi dve upokojenki. Doslej so na srečanja prišle le nekatere žene naših upokoencev, naših bivših sodelavk pa nisno uspeli pridobiti. Letošnje leto je bilo izjema in upamo da bo tako tudi v bodoče.

Naše vrste so se v času med obema srečanjema tudi razredčile. Umrli sta: Lojze Eržen in Rudi Trontelj.

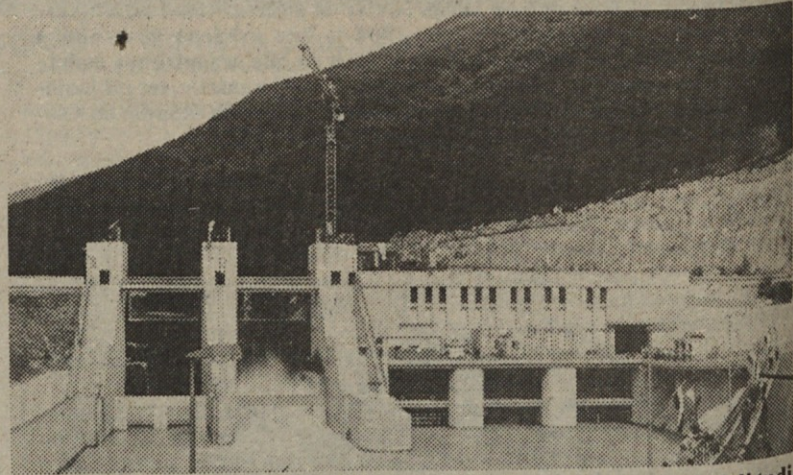
Letošnja pot nas je vodila v lepe kraje in med dobre ljudi — v Slovenske gorice. Dobro razpoloženje sta kvarila dež in megla. Vreme nam reš

ni bilo naklonjeno. Peljali smo se čez ormoško-jeruzalemske griče in opazovali vinograde, sadovnjake, njive, gozdičke in travnike. Ni po naključju neki tuji popotnik, veliki ljubitelj narave, zapisal za te kraje, da so — vrt Evrope.

Ob domači hrani, pristni kapljici domačega vina in dobrem razpoloženju je čas hitro minil. Poslovlili smo se in poželeti snidenja prihodnje leto.

Ob tej priliki se iskreno zahvaljujemo tozdu SPO, ki nam je pripravil takšno srečanje, na katerem smo si ogledali tudi nekatere objekte, ki smo jih še sami pomagali graditi. Našim naslednikom v SPO in Gradisu želimo mnogo delovnih uspehov.

Besedilo in slika:
Ludvik Šnajder

Delavci Biroja za projektiranje Maribor in Nizkih gradenj so si ogledali tudi HE Solkan

Na poti proti Kranju, kjer nas je v popoldanskih urah čakalo kosilo, smo si ogledali še most čez Kokro, sad dela Nizkih gradenj in Jeseničanov.

Sonce je slepilo pogled, bistra, zuboreča Kokrica pa je prebudila v nas veliko žejo. Bolj žejni kot lačni smo posedli v prijeten lokal v Kranju. Beseda je stekla. Pot pa se je začela zdeti za spoznanje bolj naporna, ko smo merili kilometre po Gorenjski. Vodila nas je čez Vršič. Tukaj smo ob postanku na vrhu še zadnjič zajeli svežo sapo in zdržali do Bovca, kjer smo prenočili.

Noč je hitro minila. Spanec v sveži bovški noči je bil kar prekratek. Točno ob dogovorjeni uri zjutraj smo krenili na Primorsko.

V Solkanu so nas lepo pričakali. Ogledali smo si pred kratkim zgrajeno elektrarno. Andrej Jež je v imenu Nizkih gradenj, ki so elektrarno zgradile, zelo lepo in pregledno orisal potek del in čas nastajanja tega objekta. Soča je žuborela v globini, medtem ko smo vsi pozorno poslušali tov. Ježa. Zopet enkrat je človek posegel v Sočino strugo in izkoristil njeno moč v svojo korist. Po malici smo nadaljevali pot v Koper.

Zdelo se mi je, da mi ima pokrajina vso to dolgo pot, ki je ostajala za nami, veliko povedati. Veliko preveč naenkrat. Nekje med potjo je na dvignjeni skali, obloženi le z nekoliko zemlje, rastla visoka smreka. Veje je ponosno razprostirala v nebo, korenine pa namakala globoko v primorsko zemljo in se čvrsto držala. Kot ljudje, ki so že stoletja pred nami hodili tod. Čvrste korenine je moral imeti ta narod, da je obstal.

V Kopru smo si ogledali Luko. V ospredju je bil pravkar dograjen terminal za razsute tovore. Dvoje najnovejših metalninah dvigal ima prvič v svetu vgrajene mikroprocesorje, kar omogoča, da je čas pretovora še krajši, so nam rekli naši spremljevalci iz Luke. Gradis

TOZD GE Koper, ki v Luki veliko gradi, odvzema morju vedno nove in novi površine. Luka Koper se je resnično zelo povečala.

Od poznega poletja postavljajoči se sončni žarki so padali čudovito modro morje, in rahlo valovanje morske vode je dajalo vtis še večje globine. Veter je kradel čisto drobne kapljice morja in jih nosil na obraz, ko smo ob morski obali zavili na kosilo.

Ko smo se vračali, je k obali prihajala vse temnejša modrina. Cisto rahlo so ob spremljajočem se vetru padle prve kaplje dežja. Ob dotiku z morskno gladino so dajale prav poseben občutek umirjene sproščenosti. Bilo je že pozno popoldan.

Krenili smo proti Mariboru. »Ob letu bomo nadaljevali tam, kjer smo danes nehali,« je dejal direktor mariborskega Biroja Vlado Breščak s svojim sodelavcem, ko smo se pri dobri kapljici nekje ob avtocesti proti Ljubljani, poslavljali od ljubljanskih kolegov.

Obljubil je, da si bodo takrat vzeli tudi še kaj časa za ogled kulturno-zgodovinske dediščine in se morda tudi malce bolj povesečili.

Morda bodo celo postali kje med brajdami primorskega terana in potipali čvrsto listje vinske trte, ki hrani kroglice žlahtnega grozdja? Ali postali in okusili pravi kraški teran, ki ima zaradi rdeče zemlje značilno barvo in okus? Morda si bodo od blizu ogledali majhno mestece, ki edino na slovenskem Krasu nosi značilnosti tipične sredozemske kulture? Morda se bodo ustavili v Tomaju, Gregorčičevem rojstnem kraju in celo začutili tolikokrat izpovedano bolečino mladega, pesnikovega srca? Morda!

Karkoli bodo že storili, pot, ki smo jo po čudoviti slovenski zemlji v dveh dneh premerili mi, je bila enkratna in neponovljiva.

V mozaiku življenja bo zato tudi ta kamenček nosil poseben odtenek.

Besedilo: Ivanka Golob
Slika: Gojmir Bernot

In še pošnetek za spomin

Vse več je ljubitelj in igralec tenisa

Na 5. prvenstvu ponovna zmaga Ljubana Vodeba

V organizaciji Komisije za šport in rekreacijo pri konferenci sindikata Gradisa je bilo 20. in 21. septembra na igriščih Teniškega kluba Gradis-Branik v Ljudskem vrtu v Mariboru održano 5. teniško prvenstvo Gradisa na katerem je sodelovalo do sedaj rekordno število igralcev — 19 iz 6 naših tozdov in delovne skupnosti skupne službe. Na prvenstvu so sodelovali samo moški, ker ženskih predstavnic na prvenstvo še nismo uspeli pridobiti kljub temu, da nekatere tenis že igrajo.

Igralo se je po kup sistemu tako, da zmagovalec igra naprej. V četrtfinalu so prišli igralci, ki so tudi v dosedanjih prvenstvih pokazali največ, to so: Vodeb, Božič, Pogačnik, Jeršan, Rubin, Polajnar, Kristanič in Potočnik. Tudi v polfinalu so favoriti gladko zmagali in sicer Vodeb : Jeršan 9:2 in Božič : Pogačnik 9:6. Finale se je igralo na dva dobljena seta. Ponovno sta se srečala spomladanska finalista, samo da je tokrat Vodeb oddal Božiču le en gem, v finalu 4. prvenstva pa si je slednji izboril 4. game. Rezultat finala je bil 6:0, 6:1.

Končni vrstni red 5. teniškega prvenstva Gradisa je bil takšen: 1. Ljuban Vodeb — Biro za projekti-

ranje Maribor, 2. Črtomir Božič — GE Maribor, 3. Janez Pogačnik — OGP, 4. Jernej Jeršan — DSSS, 5. Peter Rubin — GE Maribor, 6. Alojz Polajnar — DSSS, 7. Stane Potočnik — GE Maribor, 8. Peter Kristanič — Biro za projektiranje Maribor, 9. Edo Ravbar — Inženiring, 10. Matija Krnc — DSSS, 11. Igor Aljaž — DSSS, 12. Tomo Lampič — GE Ljubljana okolica, 13. Franjo Štromajer — GE Maribor, 14. Bojan Oberleit — GE Maribor, 15. Jure Deisinger — GE Ljubljana-okolica, 16. Karel Veršnak — Biro za projektiranje Maribor, 17. Tone Curk — DSSS, 18. Ivo Kohne — Železokrivnica in 19. Cveto Pavlin — DSSS.

C. P.

Ljubanu Vodebu (levo) je za zmago na 5. teniškem prvenstvu Gradisa predal prehodni pokal naš športni rekreator Alojz Polajnar

Bizjak in Juvančič peta v Jugoslaviji

V Medvodah je bilo 6. oktobra 20. državno prvenstvo v kegljanju za moške dvojice. Prvenstvo so organizirali marljivi medvoški kegljaški delavci. Kegljaški klub Gradis ima med prvimi desetimi dve dvojici.

Doseženi so bili naslednji izidi: 1. Medveščak 1792 (Boljat 885, Dražgaš 907), 2. Celje 1781 (Urh 856, Nareks 925 — nov rekord kegljišča), 3. Poštar Split 1779 (Rokov 881, Perčina 898), 4. Medveščak 1778 (Borčulj 872, Mihajlovič 872), 5. Gradis 1766 (Juvančič 872, Bizjak 894), 6. Radenska Čarda 1756 (Steržaj 906, Smodiš 850), 7. Kvarner 1738 (Krišković 877, Fučar 861), 8. INA 1736 (Soldić 885, Da-

ničič 851), 9. Gradis 1724 (Marinček 858, Hočevar 866), 10. Tekstil Slovan 1703 (Sajovic 864, Šparemblenk 839) itd.

C. P.

Nagradna križanka v tej številki

Za pravilno rešeno in pravočasno prejeto križanko bomo med reševalci izrebrali pet nagrad:

1. nagrada 500 din
2. nagrada 400 din
3. nagrada 300 din
4. nagrada 200 din
5. nagrada 100 din

Rešitve pošljite na naslov: GIP GRADIS Ljubljana, Šmartinska 134 a, Uredništvo Gradisovega vestnika — Za nagradno križanko.

Pri žrebu bomo upoštevali rešitve prejete do 5. novembra.

Komu nagrada za pravilno rešitev

Upoštevali smo vse rešitve, ki so prispele v redakcijo do 10. oktobra.

Pravilna rešitev se glasi: statična, Liverpool, Andreotti, ski, Cream, Tate, ml. LS, romanika, utaja, Par, nosan, krmar, or. Istra, Agamemnon, katahreja, one, Vaal, port, Ali, Eskim, SD, Rtanj, Itali, minimalist, črtovje, vratar, realec, Su, sliva, Nilin, striga, sak, Ksaver, Meško, Tone, Atrato, kaos, Unac.

Med 68. rešitvami je žreb bil naklonjen naslednjim reševalcem:

1. nagrada — Milan Požar, Rateče 129, 6428 Rateče-Planica

2. nagrada — Janez Debevc, tozd Kovinski obrati Ljubljana

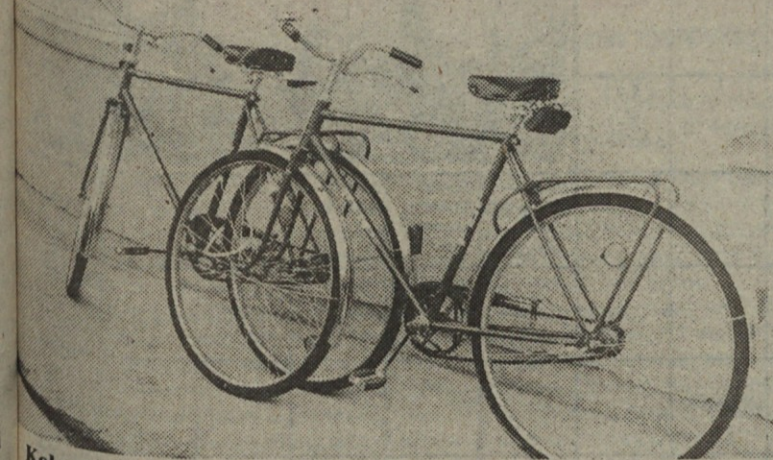
3. nagrada — Jana Tomažin, tozd LIO Škofja Loka

4. nagrada — Karolina Pajmon, tozd GE Koper

5. nagrada — Ivka Kuserbanj, tozd GE Ravne na Koroškem DOBITNIKOM ČESTITAMO

Tudi kolo je službeno vozilo

Nova kolesa v GE Gradnjah Ptuj

Kolesarjenje je zdrava oblika športne rekreacije, kolo pa nam lahko prihrani tudi nekaj stroškov za prevoz z avtomobilom, saj je bencin vsak dan vse dražji. Zavedajoč se prej drugega, kot prvega uporabljajo v našem tozdu GE Gradnje Ptuj že nekaj let tudi kolesa, kot službena vozila.

Ker se tudi kolo s časom izrabi so v Ptujju kupili pet novih koles, ki jih uporabljajo za službene namene. Ptuj je majhno mesto in je vse pri roki, zato je kolo bolj primerno kot avtomobil in kar je še pomembneje — ceneje. Na sliki sta dve novi kolesi, ki ob našem obisku nista bila na »službeni poti.«

Zahvala za Antona Martinška

Ob težki in nenadomestljivi izgubi našega očeta in dolgoletnega Gradisovca, dolgujemo prisrčno zahvalo za pomoč in tolažbo vsem članom delovnega kolektiva in članom kegljaškega društva Gradis.

Hvala vsem, ki so očeta obiskovali in ga bodrili v času njegove bolezni, nam pa krajšali trpljenje z mislijo, da v težkih trenutkih nismo bili sami.

Zahvaljujemo se vsem, ki so nam ob njegovi prerani smrti izrazili pisno ali ustno sožalje in z nami delili našo skupno bolečino.

Prisrčna zahvala za poklonjeno cvetje in pomoč pri organizaciji pogreba, kot tudi obema govornikoma za poslovilna govora.

Matjaž Martinšek
z družino

GRADISOV VESTNIK je glasilo delovnih ljudi gradbeno-industrijskega podjetja GIP Gradis Ljubljana. Izdaja ga Odbor za informiranje. Predsednik odbora Stane Beguš, namestnik predsednika Franjo Štromajer, člani Majda Maček, Zinka Mihelič in Karolina Vodopivec. Ureja ga uredniški odbor: Milenko Nikič, Bora Stamenkovič, Zinka Mihelič, Franc Kumer, Karolina Vodopivec in Franjo Štromajer. Tehnični urednik: Matija Krnc. Glavni in odgovorni urednik: Cveto Pavlin. Izhaja mesečno v 9500 izvodih. Tiska tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani. Naslov uredništva: Uredništvo Gradisovega vestnika, Šmartinska 134a Ljubljana, telefon 441-422, int. 233.

NAGRADNA KRIŽANKA

TEGRA '84

KAMNINA
KI SE
LOMI V
PLASTEN

ANT.
IME ZA
DONAVO

CENTRAL
INTELI-
GENT
AGENCY

BOKSAR
RUSEV-
SKI

ŽIVAL, KI LETA	DROBNA RESA	GEOMET. TELO Z OSMIMI PLOSKVA.	-- IN PRIIMEK	SIT, ZARJA	VALEN- TIN VODNIK	MAJHNA OAZA	SPODNJI DEL POSODE	NATVEČJI ČRNOGOR- SKI PEŠNIK	OSCAR EDWIN
					ROMAN MOMA KAPORJA ŠARM				SLABA ŠOLSKA OCENA
			SESTAVIL JOŽE PETELIN	ČARGO IVAN PLATINA			GENOVA KRAPINA		
			UMAZA- NEC, GADUN						
	ANTON DEMOTA		ROB KOVANCA TONE TOMŠIČ						

TRST	REDITEV	LUKA V IZRAELU	AMERIŠKA FILMSKA IGRALKA KIM		HOKEJSKI KLUB IZ CELOVCA	LATINSKI VEZNIK UNITED NATIONS			
TV ZASLON				POLITIK WALDHEIM					
HELE- NIST							DEL MESTA REKE	UČENTE	
SL. SKLA- DATELJ NARIO						TUKAJ GLAVNO MESTO ZAIRA			
IME ŠAHISTKE KUŠNIR		ALUMINIJ			NAJVEČJI JADRANSKI OTOK MISTER				
POMEMBEN SAMOUPRAVNI ORGAN V PODJETJU		KISELKAST VOJAŠKI KRUH						KRAJ V SREMU	
	KIRURGI								

DEL LADJE- DELNICE		IME PEVKE MONTIEL	VRSTA LOVSKE- GA PSA				DOMA- ČA VPRE- ŽIVA ŽIVAL	PRIPA- DNIK ARNAV- TOV	KONJ- SKA SILA TITAN	ARTISTI
EP					IME PREBIVAL- CA PO KRAJU	OKRASEK NA STROPU DROPTI- NA				
REKA V VEHOD. SIBIRIJI			1 PISATELJ FLEMING				UBIJALEC			
VNETJE SKLE- POV							ANG- ŽENSKO IME		TONE ČUFAR ZLATNI PLIN	SPORT. KLUB IZ MADRIDA
RAZLIČICA, INAČICA							MOČVIR- SKA RASTLINA	PRVI MESEC KRADLJI- VEC		
VOJAŠKI ČIN, KAPETAN						ENAKI ČRKI KAZALNI ZAJMEK		FRANC. PISATELJ JULES		
ZIDAR- SKA ŽLICA			OBLIKA IMENA KATRIZ- NA					NAPOVE- DOVALKA RAHONC		
PRED- UJEM									FRANC. MOŠKO IME	